

Høringsdokument Bjerka-Plurareguleringen



April 2017

Krav

Svart: *Krav Rana kommune*

Blått: *Krav Hemnes kommune*

Rødt: *Krav begge kommuner*

Grønt: *Tilleggs kommentarer til revisjonsdokumentet*

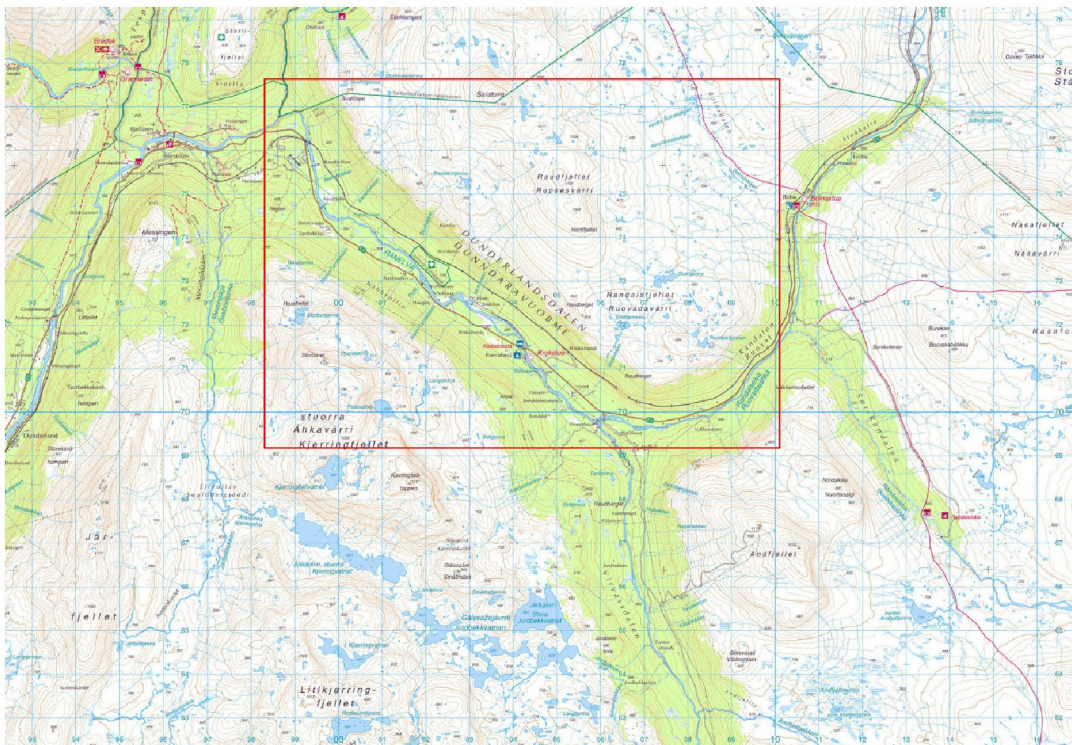
I parentes (): Henvisning til kommunenes kravdokument

Ranelva

Ranavassdraget er som utgangspunkt prioritert høyt (prioritering 1.1) i forbindelse med den nasjonale gjennomgangen av vannkraftkonsesjoner som kan revideres innen 2021, jf. NVE-rapport 49/2013. Dette betyr at vassdraget vurderes å ha stort potensial for forbedring av viktige miljøverdier, og hvor aktuelle tiltak antas å gi lite eller moderat krafttap sett i forhold til forventet miljøgevinst.

Ranelva er inndelt i flere elvestrekninger og består totalt av fem vannforekomster. Kravene må nødvendigvis vurderes for vassdraget samlet, men vil i nedenstående oppdeles i tråd med førnevnte inndeling. Dette for å skape overblikk og synliggjøre kobling av krav med tiltak foreslått for de enkelte vannforekomster.

Ranelva oppstrøms Raufjellforsen



Figur 1. Kartet ovenfor viser den øvre del av Ranelva oppstrøms Raufjellforsen (dvs. vannforekomst 156-75-R). Pågjeldende elvestrekning er markert med rødt. Virvassåga vises i tillegg rett sør for markeringen, mens den nedre delen av Randalselva ses nordvest for denne (oppstrøms vannforekomst 156-75-R).

Krav fremsatt for elvestrekningen oppstrøms Raudfjellforsen knyttes til vannforekomsten *Ranelva mellom Raudfjellforsen og samløp Gubbeltåga (156-75-R)*. Vannforekomsten er utpekt som sterkt modifisert (SMVF) med godt økologisk potensial. Det er ikke foreslått tiltak for vannforekomsten, jf. *Regional plan for vannforvaltning for vannregion Nordland og Jan Mayen (2016 - 2021)* og tilhørende tiltaksprogram.

Krav om minstevannføring og magasinrestriksjoner

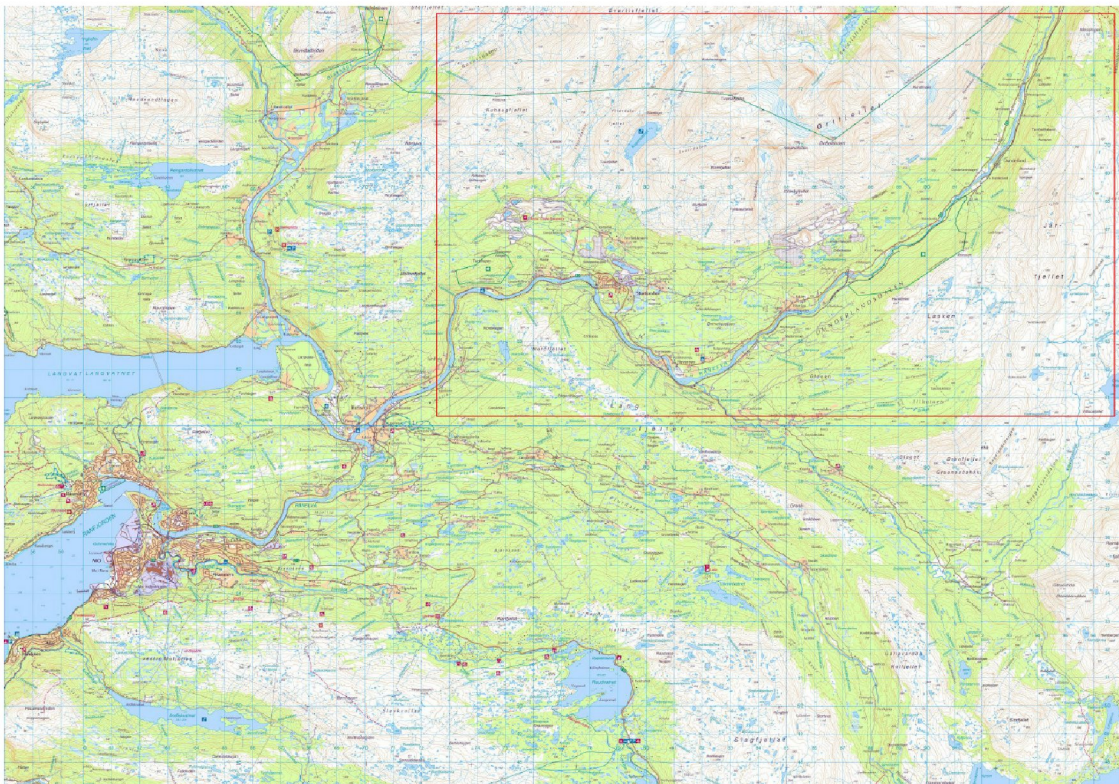
*** Krav om minstevannføring oppstrøms Raudfjellforsen (5.2.1)**

Krav Rana kommune: *Virvasselva og Randalselva er begge overført til Kallvatn. Dette påvirker vannføringen i Ranelvas øvre del betydelig. Elva er en del av et viktig friluftsområde som har stort potensiale. Det er stor lokal satsning i området, hvor elva inngår i et helhetlig naturmangfold.*

Statkrafts kommentar: Et eventuelt vannslipp oppstrøms Raudfjellforsen må sees i sammenheng med krav om minstevannføring nedstrøms Raudfjellforsen da et eventuelt vannslipp på den strekningen må slippes fra bekkeinntak oppstrøms Raudfjellforsen.

Rana kommunes kommentar: Ranelva oppstrøms Raudfjellforsen er mye preget av bortføring av vann fra Virvasselva og Randalselva. Vannforekomsten vil forbedre sin tilstand ved tilførsel av vann, og dette vil ha innvirkning på minstevannføringen nedstrøms Raudfjellforsen. Kommunen viser til at å øke vannføring langt oppe i Ranelva vil gi størst mulig positiv effekt nedstrøms tiltaket og samfunnsnyttene øker i forhold til kostnad.

Ranelva mellom Raudfjellforsen og Saghei



Figur 2. Kartet angir den delen av Ranelva som omtales i avsnittet nedenfor. Elvestrekningen omfatter to vannforekomster (hhv. 156-304-R og 156-302-R) og løper mellom Raudfjellforsen og Saghei.

Denne strekningen inkluderer vannforekomstene *Ranaelva mellom Ørtfjellmoen og Raufjellforsen* (156-304-R) og *Ranaelva mellom Saghei og Ørtfjellmoen* (156-302-R). Kraftutbygging er sammen med *Gyrodactylus salaris* den vesentligste påvirkningen registrert på vannforekomstene. Overføring av vann til Storakersvatnet og Rana kraftverk betyr at 43 % av nedbørsfeltet fraføres på strekningen mellom Ørtfjellmoen og Raufjellforsen. Fra samløp med Stormdalsåga og ned til Storforshei overføres ca. 30 % av feltet. Reguleringen medfører samlet sett at det flere plasser er sterkt redusert vannføring og hastighet. Vannforekomster har dårlig økologisk tilstand men med utsatt frist for måloppnåelse, ihht. vannforskriften § 9. Begge vannforekomster har således miljømål som innebærer gjennomføring av miljøforbedrende tiltak, jf. Klima- og miljødepartementets godkjenningbrev, vedlegg 3. Tiltak foreslått for elvestrekninger omfatter også reetablering av laksestamme og biotopiltak i påvente av friskmelding for gyroen i tråd med nasjonale føringer, jf. NVE-rapport 49/2013.

*** Krav om minstevannføring nedstrøms Raufjellforsen (5.2.2)**

Krav Rana kommune: *For å sikre Ranelva som nasjonalt laksevassdrag kreves det at det fastsettes minstevannføring i Ranelva nedstrøms Raudfjellforsen. I perioden 15.9 – 20.5: 5 m³/s og i perioden 21.5 – 14.9: 10 m³/s.*

Statkrafts kommentar: Formålet med et slipp forstås å være økt opplevelsesverdi av Ranelva på denne strekningen, samt at Virvasselva skal fremstå som en god fiskeelv. Kommunen viser til Ranelvas status som nasjonalt laksevassdrag. Beslutningen om å gi Ranelva status som Nasjonalt laksevassdrag ble fattet om lag 40 år etter vedtak om regulering. Et minstevannføringslipp på denne strekningen vil kreve slipp av vann fra bekkeinntakene på 600 meters nivå, det vil si fra inntak som også berører strekningen oppstrøms Raudfjellforsen. Statkraft er usikker på det faglige grunnlaget for minstevannføringskravet nedstrøms Raufjellforsen og vil påpeke at Ranelva like nedstrøms Raudfjellforsen mottar betydelige tilsig fra uregulerte sideelver som Bjøllåga og Tespa/Stormdalsåga. Minstevannføring som krevd på denne strekningen vil medføre et produksjonstap på om lag 210 GWh år, dvs om lag 10 prosent av årlig middelproduksjon i Rana kraftverk. Simuleringer viser at kravet er høyere enn tilsiget i svært mange tilsigsår og at det ikke vil være mulig å oppfylle kravet i ca.40 prosent av ukene. Statkraft vil samtidig påpeke at eventuelle vannslipp fra bekkeinntak i høyfjellet er teknisk utfordrende og vil kreve betydelige investeringer. Minstevannslipp fra bekkeinntak er ikke i samsvar med nasjonale føringer i forbindelse med vannforvaltningsplaner i vassdrag med kraftproduksjon gitt av Klima- og miljødepartementet (KLD) og Olje- og Energidepartementet. Statkraft mener kravet må avvises.

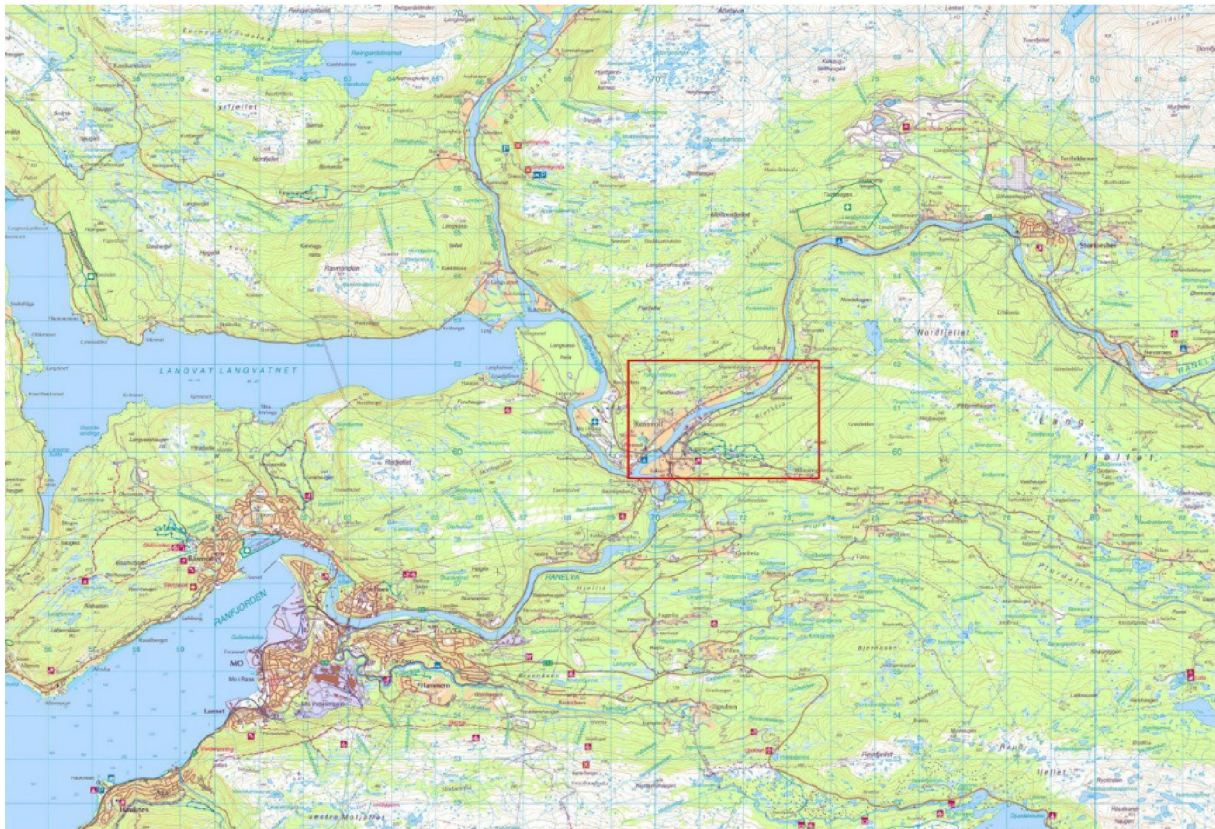
Rana kommunes kommentar: Ranelva mellom Sagheia og Raudfjellforsen har miljømål som innebærer gjennomføring av naturforvaltningstiltak, jf. Klima- og miljødepartementets godkjenningbrev, vedlegg 3. Dette er tiltak som terskler, biotopjusterende tiltak mv, utsetting av fisk, rognplanting mv.

Økt minstevannføring er viktig for at elva skal være velfungerende som gyte – og oppvekstområde for anadrom fisk. Mellom Grønnfjellåga og Illhøllia er 30-36 % av bunnsstratet velegnet til gyting og dette er det mest produktive området i elva (Inventeringsrapport, NINA 2016).

I dag risikeres tørrlegging av grusbanker i deler av elva pga lite vannføring, f.eks ved samløp Bjøllåga (Mesohabitatrapport, Sweco 2014). Det er kun nå gjennom revisjon at økt vannslipp

til Ranelva kan pålegges regulantene, og det er viktig å se på tiltak i Virvassåga og Randalselva i forhold til dette kravet.

Ranelva mellom Saghei og samløp med Langvassåga



Figur 3. Kartet ovenfor angir strekningen av Ranelva rett oppstrøms samløp med Langvassåga (dvs. vannforekomst 156-501-R). Elvestrekningen er angitt med rød markering.

Ranelva mellom samløp Langvassåga og Sagheia (156-501-R) er utpekt som sterkt modifisert (SMVF). Elvestrekningen påvirkes av kraftutbygging på samme vis som anført ovenfor. Miljøtilstanden er vurdert til et godt økologisk potensial, men med risiko for ikke å opprettholde miljømålet til 2021.

Rana kommunes kommentar: Også for denne delen av Ranelva gjelder kommunens krav om å sikre Ranelva som nasjonalt laksevassdrag og at det fastsettes minstevannføring i øvre del av elva.

Vannforekomsten er sterkt påvirket av reguleringen i elva og lange strekninger langs land er forbygd og steinsatt. Ranelva er høyt prioritert nasjonalt og myke overganger mellom vannføringer er et viktig tiltak for denne strekningen av elva. Dette er også foreslått som tiltak i NVE-rapport 49/2013.

Elva påvirkes mye av regulantens manøvrering i forhold til kjøring av Reinforsen kraftverk eller Langvatn kraftverk, og vannivået endres mye fra time til time på grunn av denne kjøringen. Kommunen kan ikke se at dette er forenlig med å styrke Ranelva som oppvekst- og gyteområde for anadrom fisk.

Ranelva nedstrøms samløp med Langvassåga



Figur 4. I kartet er den nedre delen av Ranelva markert med rødt (156-258-R). De mellomste elevstrekninger av Ranelva, som omtalt i forrige avsnitt, slutter rett før samløp med Langvassåga og starter i forlengelse av den øvre delen, Ranelva mellom Rauffjellfossen og samløp Gubbeltåga (156-75-R).

Nedre del av Ranelva omfattes av vannforekomsten Ranelva nedstrøms samløp Langvassåga (156-285-R). Vannforekomsten er sterkt modifisert (SMVF) og påvirkes av samme faktorer som det var tilfellet med strekningene oppstrøms Langvassåga. Vannføringen er på pågjeldende strekningen især redusert i vinter og sommerstid pga. bortføring til Langvatn kraftverk. Elvestrekningen oppnår god kjemisk tilstand, men er vurdert til dårlig økologisk potensial og i risiko for ikke å oppnå miljømålet innen 2021, ihht. Klima- og miljødepartementets godkjenning av vannregionplanene (2016). Vannforekomsten inngår i vedlegg 2 av godkjenningsbrevet og omfattes således av miljømål som kan medføre krafttap. Tiltak foreslått for vannforekomsten inkluderer miljøbasert driftsvannføring ut av Reinforsen og Rana kraftverk. I tillegg hertil er foreslått fiskefremmende tiltak (reetablering av laksestamme, sikring av opp- og nedvandring forbi Reinforsen, mv.) i tråd med nasjonale føringer, jf. NVE-rapport 49/2013.

Krav om minstevannføring og magasinrestriksjoner

*** Krav om naturvitenskaplige undersøkelser nedstrøms utslipp Rana kraftverk (5.2.14)**

Krav Rana kommune: Det må innarbeides i manøvreringsreglementet for Rana kraftverk restriksjoner ang. endring i vannføring. Vannføringen fra Rana kraftverk varierer ofte og mye. Dette er svært ugunstig for både fisk og bunndyr. Likeledes har det stor betydning for erosjon i elveløpet, samt at elvestrekningen mellom utløpskanalen og Kjerrfossen får en oppstuvningseffekt med negativ innvirkning på gytemuligheter for laks (reduert strømhastighet).

Statkrafts kommentar: Elvebunnen i Ranelvas nedre deler antas å bestå av mye sand og fin grus og har trolig begrenset verdi som gyte- og oppvekstområde for laks. Som følge av at Ranelva har vært infisert av *Gyrodactylus Salaris* har det ikke vært gjennomført undersøkelser i senere år som grunnlag for å kartlegge regulerings effekter. Videre undersøkelser for perioden 2016-2020 er pålagt av Miljødirektoratet og blir gjennomført for å overvåke effekten av kultiveringsarbeidet mhp. reetableringen av laksebestanden. Statkraft mener at eventuelle nærmere utredninger av regulerings påvirkning på fisk bør avvendes til Ranelva blir friskmeldt på nytt. Rana kraftverk leverer i dag ulike systemtjenester til Statnett, som er ansvarlig for høyspenningsnettet. Høyspenningsnettet i regionen har begrenset kapasitet og slike systemtjenester bidrar til stabilitet i strømmettet og sikker kraftforsyning for forbrukerne. Restriksjoner på kjøringen av Rana kraftverk vil redusere kraftverkets verdi som en fleksibel produksjonsressurs som møter den variable etterspørselen etter energi. To av generatorene i Rana kraftverk er koplet rett mot industrien på Mo. Dersom det innføres restriksjoner som begrenser anleggets mulighet til å møte forbrukernes behov, vil sårbarheten ved linjeutfall øke. Statkraft mener at kravet må avvises.

Rana kommunes kommentar: Ranelva nedstrøms samløp Langvassåga er i dag sterkt preget av kjøring av Reinforsen, Langvatn og Rana kraftverk. Vannforekomsten inngår i vedlegg 2 av godkjenningsbrevet og omfattes således av miljømål som kan medføre krafttap. Tiltak foreslått for vannforekomsten inkluderer miljøbasert driftsvannføring ut av Reinforsen og Rana kraftverk, i tillegg til fiskefremmende tiltak.

Å sikre myke overganger mellom vannføringer er påpekt som et viktig tiltak for å bedre forholdene for anadrom fisk. Dagens vannføringsregime må endres fra kun å hensynta svingninger i marked og pris, til å ha fokus på hvordan endringer i vannføring påvirker miljøforholdene i vassdraget og forholdene for fisk og bunndyr.

Dette er også i tråd med regjeringens ønske om å legge til rette for en kraftproduksjon som tar miljøhensyn, jf. Meld.St.25 – Energimeldingen.

Standardvilkår

*** Miljøtilpasning av terskler, forbygninger / erosjonssikringer i Ranelva (5.4.4)**

Krav Rana kommune: *Krav om gjennomgang av vassdraget med tanke på miljøtilpasning av terskler, forbygninger og erosjonssikringer. Også andre biotiltak må vurderes. Dette må sees i sammenheng med krav om økt minstevannføring i deler av elva.*

Statkrafts kommentar: Eksisterende terskler er de senere årene justert for å bedre fiskens mulighet til å passere. Disse tersklernes tilstand og funksjon følges jevnlig opp av NVEs miljøtilsyn og Statskrafts internkontroll. Eventuelle nye tiltak vil kunne pålegges av relevant fagetat med hjemmel i oppdaterte standardvilkår.

Rana kommunes kommentar: Dette er tiltak som vil kunne ivaretas gjennom standardvilkårene. Når det gjelder forbygninger og erosjonssikringer i elva, er dagens forbygninger etablert på en tid hvor oppvekst- og levekår for fisk, vannøkologi og miljøhensyn var lite i fokus.

Plura



Figur 5. Kartet angir den nedre lakseførende strekningen av Plura (dvs. vannforekomst 156-53-R). Oppstrøms denne elvestrekningen og hele veien til Kallvatnet løper den øvre delen av Plura (156-20-R).

Plura består av en øvre og en nedre lakseførende del som begge er utpekt til sterkt modifiserte vannforekomster (SMVF). Øvre deler er tørrlagt som følge av regulering av Kallvatnet og overføring til Storakersvatnet uten slipp av minstevannføring. Nedre deler av vannforekomsten er i tillegg til endringer vannføringsregimet svært påvirket av fiskevandringshinder etter etablering av Nordlandsbanen. Miljøtilstandene er ihht. Klima- og miljødepartementets godkjenning av vannregionplanene (2016) satt til moderat økologisk potensial for den øvre delen av Plura og dårlig økologisk potensial for den nedre lakseførende delen (156-53-R). Begge vannforekomster har miljømål som er godkjent høyere enn dagens tilstand, hvilket betyr at måloppnåelsen er avhengig av gjennomføring av tiltak. For hele Plura (156-20-R og 156-53-R) er det således fastsatt miljømål som kan medføre krafttap, jf. Klima- og miljødepartementets godkjenningsbrev, vedlegg 2. I tillegg til at den nedre delen som også omfattes av miljømål som kan medføre andre typer av miljøforbedrende tiltak. Tiltak inkluderer følgende slipp av miljøtilpasset vannføring fra Kallvatnet, sikring av vandringsforhold, utsetting/reetablering av laksebestand samt vurderinger vedr. utbedring av fiskevandringshinder (problemkartlegging). Tiltak om minstevannføring er dessuten fremhevet i den nasjonale gjennomgangen av vannkraftkonsesjoner som aktuelt tiltak for å bedre forholdene for laks og for å ivareta Sprutforsen som landskapselement, jf. NVE-rapport 49/2013.

Krav om minstevannføring og magasinrestriksjoner

*** Krav om minstevannføring i Plura (5.2.3)**

Krav Rana kommune: *Det kreves at det fastsettes minstevannføring i Plura ved Jordbrua. Pluras nedre løp har stort potensial som gyte- og oppveksområde for anadrom laksefisk. Dette vil være av betydning i forhold til å opprettholde Ranelva som nasjonalt laksevassdrag. Ved å ta utgangspunkt i middelvannføringen før reguleringen har man kommet fram til følgende vannføring: I perioden 2.10 – 30.4: 1 m³/s, i perioden 1.5- 1.10: 4 m³/s.*

Statkrafts kommentar: Kravet om minstevannføring i Plura ved Jordbrua begrunnes med at Pluras nedre løp har stort potensial som gyte- og oppvekstområde for anadrom laksefisk. Det er i dag ikke mulig for laks å vandre opp i Plura grunnet tiltak utført av andre enn Statkraft. Det blir derfor feil å diskutere og eventuelt innføre krav om minstevannføring i dagens situasjon. Nedre løp i Plura er omkring 20 km nedstrøms Jordbrua og på denne strekningen gir restfeltet et betydelig tilslag. Statkraft er også av den oppfatning at dagens vannføringsforhold nederst i Plura er tilstrekkelig til å opprettholde en eventuell laksebestand på denne strekningen. Tapping fra Kalvatn til Plura i samsvar med kravet betyr at årsproduksjonen i Rana kraftverk blir redusert med om lag 94 GWh. En slik tapping vil også kreve installering av egnet tappeutstyr i Dam Kalvatn, noe som kan innebære ombygging til mange millioner kroner. Statkraft mener kravet må avvises.

Rana kommunes kommentar: Plura er et viktig sidevassdrag for laksestammen i Ranelva. Den lakseførende delen av vassdraget har i dag svært dårlig økologisk tilstand (SDØT). I godkjenningensbrevet for vannforvaltningplanen fra KLD er det vedtatt god økologisk tilstand (GØT) som nytt miljømål for denne delen av Plura.

Dette vedtaket betyr at departementet har godkjent et miljømål for vassdraget som avhenger av nye tiltak som vil medføre tap av kraftproduksjon. Dette betyr også at departementet ser på verdien av å bedre forholdene for laksen i Plura som større enn det et produksjonstap for regulanten vil koste samfunnet.

I rapporten om nasjonal prioritering fra NVE/Miljødirektoratet er det foreslått minstevannføring fra dam Kalvatnet hele året som tiltak for å bedre forholdene for laks og for å ivareta Sprutforsen som landskapselement.

Statkraft har imidlertid rett i at økt vannføring alene ikke er nok for å bedre forholdene i vassdraget. Fiskevandringshindrene i utløpet av Plura må utbedres. Aller helst må jernbanefyllingen erstattes med bru over elva slik det var opprinnelig.

*** Krav om tilbakeføring av Sprutforsen (5.2.4)**

Krav Rana kommune: *Sprutforsen må få tilbake sin normale vannføring i perioden 1. mai – 1 oktober. Dette kan gjøres ved å stenge allerede montert luke i nedløpstunnelen. Sprutforsen er et viktig landskapselement i området ved Jordbrua.*

Statkrafts kommentar: Statkraft oppfatter at kravet om normal vannføring i Sprutforsen er begrunnet i landskapsopplevelse og friluftsliv i området. Dersom kravet om at Sprutforsen skal få tilbake sin normale vannføring i perioden 1. mai til 1. oktober vil det i praksis innebære at bekkeinntaket må stenges slik at alt tilsiget renner forbi hele året. Dette fordi det ikke vil være mulig å drifte et lukesystem så langt inne på fjellet hvor det kan ligge store snømengder til utpå sommeren. Statkraft har beregnet at å imøtekomme kravet om

tilbakeføring av Sprutforsen vil gi et produksjonstap på om lag 6 GWh pr år. Statkraft mener kravet må avvises.

Rana kommunes kommentar: Sprutforsen er en del av et underjordisk grottesystem, og fossen representerer nederste åpning i Jordbrugrotta. Sprutbekken (lokalt navn på bekken som renner gjennom Jordbrugrotta og i Plura som Sprutfossen) renner ut i Plura på ca. kote 490. Det er tidligere blitt hevdet at Sprutforsen har fått redusert sin vannføring etter utbyggingen, og at dette er en utilsiktet virkning av utbyggingen. NVE har tidligere vurdert om dette er en utilsiktet virkning, uten at de har funnet grunnlag for å hevde dette (NVE 02.11.2000).

I rapporten om nasjonal prioritering fra NVE/Miljødirektoratet er det foreslått minstevannføring fra dam Kalvatnet hele året som tiltak for å bedre forholdene for laks i Plura og for å ivareta Sprutforsen som landskapselement. Å få Sprutforsen tilbake vil også ha betydning for landskapet, friluftsliv og ikke minst få tilbake en turistattraksjon i området.

Fiskepassasje/-trapp

*** Laksetrapp i Plura (5.2.5)**

Krav Rana kommune: *Det kreves at det bygges ny fullverdig laksetrapp inkludert etablering av fiskefelle og fisketeller. Sikre at nedre del av Plura skal kunne benyttes som gyte- og oppvekstområde for anadrom laksefisk.*

Statkrafts kommentar: Fisketrappa i Plura eies av Jernbaneverket og er ikke tema for vilkårsrevisjonen. Statkraft kan med henvisning til dagens vilkår (punkt 10) bli pålagt «ombygging og justering av laksetrappen i Pluras nedre del [] i henhold til de nye vassføringsforhold». Med «de nye vassføringsforhold» menes den vannføringen som oppsto når Plura ble fraført. Statkraft mener at kravet må avvises.

Rana kommunes kommentar: For å lykkes med å få Plura tilbake som anadrom strekning må det gjøres noe med mulighetene for fiskevandring nederst i elva. Slik det er i dag fungerer ikke fiskepassasjen som ble etablert. Vilårene for konsesjonen må endres slik at det etableres nye tiltak. Dette kravet støttes også i rapport 49/2013 om nasjonale prioriteringer der det foreslås reparasjon og ombygging av laksetrapp og terskler.

Standardvilkår

*** Krav om naturvitenskapelig undersøkelser i Plura (5.2.6)**

Krav Rana kommune: *Det kreves at det gjennomføres naturvitenskapelige undersøkelser i vassdraget for kartlegging av produksjonspotensiale for laks og sjøørret oppstrøms laksetrappa, samt gjennomføring av nødvendige tiltak basert på undersøkelsene. Skaffe kunnskap om hvordan Plura eventuelt skal kunne benyttes som gyte- og oppvekstområde for anadrom laksefisk og skaffe grunnlag for fastsetting av fornuftig minstevannføring.*

Statkrafts kommentar: Plura ble kartlagt med tanke på egnethet for fisk i 2012. Elvebunnen er preget av stor stein og fjell, men det finnes også noen bra gyteplasser og gode oppvekstområder. Denne typen undersøkelser vil kunne pålegges av relevant fagetat med hjemmel i oppdaterte standardvilkår.

Rana kommunes kommentar: Kommunen forutsetter at målet om å få tilbake lakseførende del av Plura som gyte – og oppvekstområde innebærer krav om kartlegging, undersøkelser, biotopjusterende tiltak mv. Krav om at det gjennomføres biotopjusterende tiltak er forankret i

rapport 49/2013 om nasjonale prioriteringer. Undersøkelser, biotopjustering, fiskepleie mv er naturforvaltningstiltak som kommer inn under standardvilkår og kan pålegges regulanten utenom revisjon.

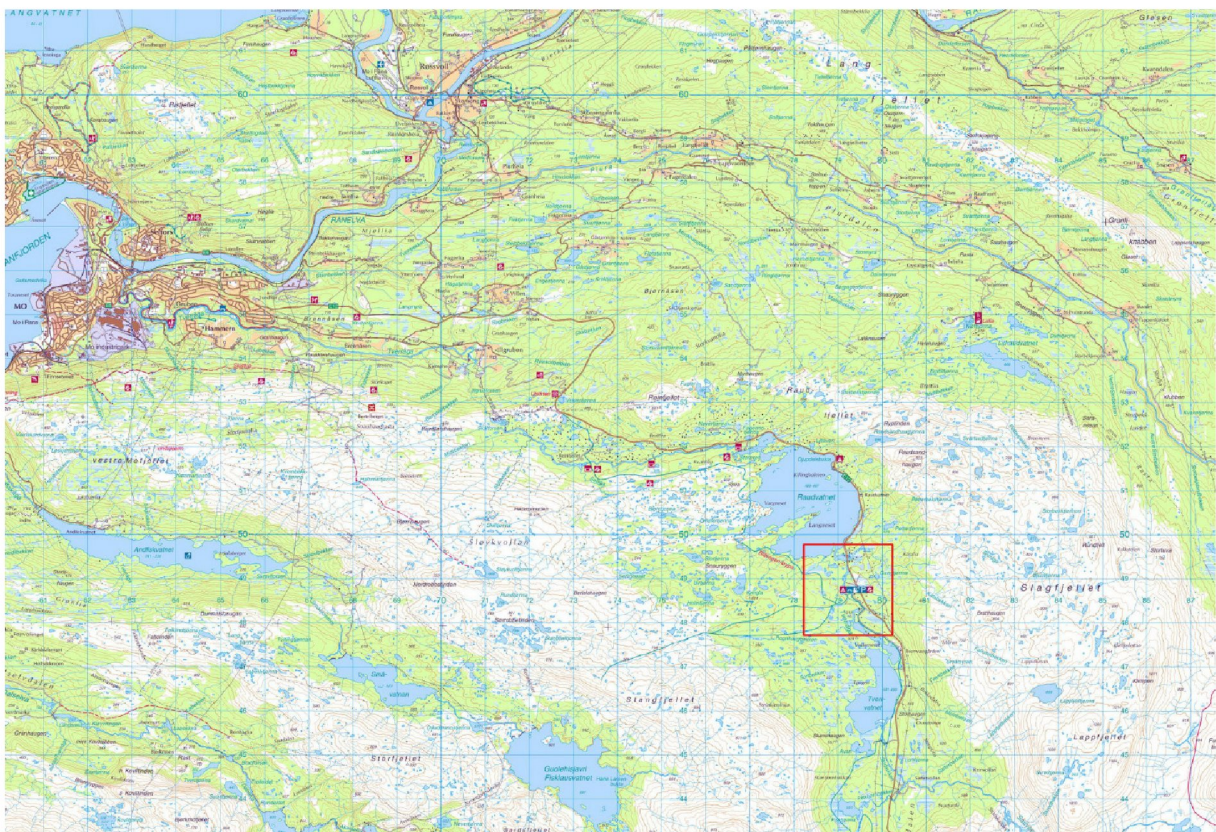
* Terskler i Plura (5.4.3)

Krav Rana kommune: *Biologiske undersøkelser som kreves vil avdekke behovet for terskler i Plura.*

Statkrafts kommentar: Kravet må sees i sammenheng med krav om minstevannføring i Plura. Denne typen undersøkelser og tiltak vil kunne pålegges av relevant fagetat med hjemmel i oppdaterte standardvilkår.

Rana kommunes kommentar: Kommunen forutsetter at målet om å få tilbake lakseførende del av Plura som viktig sideelv til Ranelva, gyte – og oppvekstområde innebærer krav om kartlegging, undersøkelser, biotopjusterende tiltak mv. Krav om at det gjennomføres biotopjusterende tiltak er forankret i rapport 49/2013 om nasjonale prioriteringer. Bygging av terskler er biotopjusterende tiltak som kan ivaretas gjennom standardvilkår.

Tverråga



Figur 6. Tverråga løper fra Tverrvatnet til den nedre delen av Ranelva. Fremhevet i kartet ovenfor er den strekningen av Tverråga (dvs. vannforekomst 156-403-R) som spesifikt knyttes opp til de fremsatte kravene.

Krav fremsatt for Tverråga knyttes opp til strekningen mellom Tverrvatn og Raudvatn og omfatter således vannforekomsten *Tverråga mellom Tverrvatnet og Store Raudvatnet* (156-403-R). Vannforekomsten er utpekt som sterkt modifiserte (SMVF) og påvirkes i svært stor grad av regulering uten minstevannføring. Grunnet overføring til Akersvatn er nesten all

vannet er fraført denne elvestrekningen. Miljøtilstanden er satt til et godt økologisk potensial. Av tiltak til vannforekomsten er foreslått vilkårsrevisjon, jf. *Regional plan for vannforvaltning for vannregion Nordland og Jan Mayen (2016 - 2021)* og tilhørende tiltaksprogram.

Krav om minstevannføring og magasinrestriksjoner

*** Krav om minstevannføring i Tverråga mellom Tverrvatn og Raudvatn (5.2.7)**

Krav Rana kommune: *Det kreves ei minstevannføring på 1 m³/s i Tverråga mellom Tverrvatn og Raudvatn. Elveløpet mellom Tverrvatn og Raudvatn er i store deler av året helt tørrlagt. Dette betyr at elveløpet fungerer som en biologisk barriere i vassdraget. Området er svært mye brukt av Ranas befolkning som friluftsområde.*

Statkrafts kommentar: Minstevannføringskravet i Tverråga vil innebære at det må tappes fra Tverrvatn. Tapping fra Tverrvatn reduserer tilsiget til Tverrvatn pumpe som overfører vann som kan nyttes i Rana kraftverk. Kravet er på 1 m³/s hele året, men i følge simuleringer er tilsiget under dette i mer enn 65 prosent av ukene. I disse ukene er det forutsatt at det kun er tilsiget som tappes, men likevel blir produksjonstapet så høyt som ca. 19 GWh/år. Et krav om minstevannføring på strekningen vil gjøre det umulig å utnytte Tverrvatn pumpe etter intensjonen. Statkraft mener kravet må avvises og at det mer aktuelt å se på andre tiltak.

Rana kommunes kommentar: Å øke vannføringen øverst i et vassdrag vil gi størst mulig positiv effekt nedstrøms tiltaket og samfunnsnyttens økes. Å redusere overføringen fra Tverrvatn via Tverrvatn pumpe til Sauvassåga vil gi positive effekter i hele Tverråga, helt ned i anadrom strekning. Tverråga ligger langs E12 og i kommunens mest benyttede friluftsområde. Strekningen mellom Tverrvatn og Raudvatn ligger sentralt i området. Målet i vannforvaltningsplanen er å få Tverråga mellom Tverrvatn og Raudvatn til å kunne fungere som et akvatisk økosystem, og vil gi gode effekter for fiske og friluftsliv. Dette krever økt minstevannføring.

Miljømålet for denne delen av Tverråga kan ivaretas gjennom oppfølging av vedtak i Klima- og miljødepartementets godkjenningbrev for vannforvaltningsplanen om at miljømålet for Tverråga nedstrøms Ildgruben kraftverk skal være høyere enn dagens tilstand. Minstevannføring i nedre del avhenger av økt tilførsel lengre opp i vassdraget. Økt minstevannføring i Tverråga vil gi forbedrede forhold for anadrom fisk og vil styrke Tverråga som sideelv for Ranelva.

Miljømålet i Tverråga nedstrøms Ildgruben kraftverk skal økes fra moderat til godt økologisk potensiale. Miljømålet kan oppnås gjennom økt minstevannføring og dette tiltaket er også listet opp i den nasjonale gjennomgangen av vannkraftkonsesjoner. For å oppnå minstevannføring i anadrom del av Tverråga nedstrøms Ildgruben kraftverk må det slippes mer vann fra Tverrvatnet og pumpe mindre vann over til Sauvassåga og Rana kraftverk. Dette vil også kunne i imøtekomme kravet fra kommunen ang. strekning mellom Tverrvatn og Raudvatn.

Standardvilkår

* Krav om biotopiltak i Tverråga (5.2.8)

Krav Rana kommune: Mellom Raudvatnet og Tverrvatnet kreves utredning av mulige biotopforbedrende tiltak. I forbindelse med økt minstevannføring vil det være nødvendig å se på hvordan elveleiet eventuelt kan forbedres mht. vandring og oppvekst av fisk.

Statkrafts kommentar: Denne typen tiltak vil kunne pålegges av relevant fagetat med hjemmel i oppdaterte standardvilkår.

Rana kommunes kommentar: Naturforvaltningstiltak som fiskepleie, biotopjustering, terskelbygging o.l. er avhengig av økt vannføring for å kunne fungere. Vassdraget står i fare for ikke å oppnå vedtatt miljøtilstand (GØP) uten økt minstevannføring. Med hjemmel i standardvilkårene vil Rana kommune følge opp disse tiltakene.

Dalselva



Figur 7. Dalselva løper fra Akersvatnet til Ranfjorden. Den nedre strekningen av Dalselva (dvs. vannforekomst 156-45-R) er markert med den røde firkanten i kartet ovenfor.

Dalselva er oppdelt i en øvre og nedre del (156-487-R og 156-45-R). Begge vannforekomster er utpekt som sterkt modifiserte (SMVF) som følge av overføring av nedbørsfelt (Stor Akersvatnet) til Rana Kraft. Både den øvre og den nedre delen er vurdert til godt økologisk potensial. Det er for ingen av vannforekomstene foreslått tiltak, jf. *Regional plan for*

vannforvaltning for vannregion Nordland og Jan Mayen (2016 - 2021) og tilhørende tiltaksprogram.

Krav om minstevannføring og magasinrestriksjoner

*** Krav om minstevannføring i Dalselva (5.2.9)**

Krav Rana kommune: *Det kreves en minstevannføring som er stor nok til å sikre målsettingen om optimale produksjonsforhold for laks og/eller sjøørret og andre vannlevende organismer i Dalselva. Sikre målsettingen om optimale produksjonsforhold for laks og/eller sjøørret og andre vannlevende organismer.*

Statkrafts kommentar: Det antas at når det i kravet blir referert til «målsettingen», blir det vist til mål i den regionale vannplanen for Nordland. Kravet vil innebære at det må slippes vann til elvestrekningen fra Akersvatn til Lille Akersvatn og videre fra Lille Akersvatn til fjorden. Det er heller ikke kjent at Dalselva er mye brukt som fiskeelv, selv om det fiskes en del sjøørret i osen. Dalselva har ingen egen laksestamme. Dalselva er ikke en vannforekomst som KLD har gitt miljømål høyere enn dagens tilstand. Tapping til Dalselva vil redusere tilsiget til Rana kraftverk. I kravdokumentet er det ikke presisert noen størrelse på minstevannføringen. Minstevannføring i samsvar med Q95 innebærer slipp av 340 l/s sommerstid og 140 l/s om vinteren. Et slikt vannslipp vil i gi et gjennomsnittlig produksjonstap på 8 GWh/år. Eventuell tapping vil kreve omfattende og kostbar ombygging av eksisterende bunntappeluke. Statkraft mener kravet må avvises.

Rana kommunes kommentar: Skal det oppnås optimale forhold for laks og/eller sjøørret i Dalselv, må minstevannføringen økes. Dette er forhold som kun kan ivaretas gjennom revisjon. Dette vil igjen påvirke resultatene av pålegg gjennom standardvilkår og gjennomføring av naturforvaltningstiltak.

Standardvilkår

*** Krav om biologiske undersøkelser i Dalselva (5.2.10)**

Krav Rana kommune: *Det kreves at det gjennomføres naturvitenskapelige undersøkelser i Dalselva for å avklare hvordan elvas restvannføring best kan utnyttes til fiske og friluftsliv. – vurderes kvaliteten på eksisterende terskler samt behov for bygging av nye terskler.*

Statkrafts kommentar: Denne typen undersøkelser vil kunne pålegges av relevant fagetat med hjemmel i oppdaterte standardvilkår.

Rana kommunes kommentar: Undersøkelser, ombygging av terskler mv vil kunne pålegges gjennom standardvilkår.

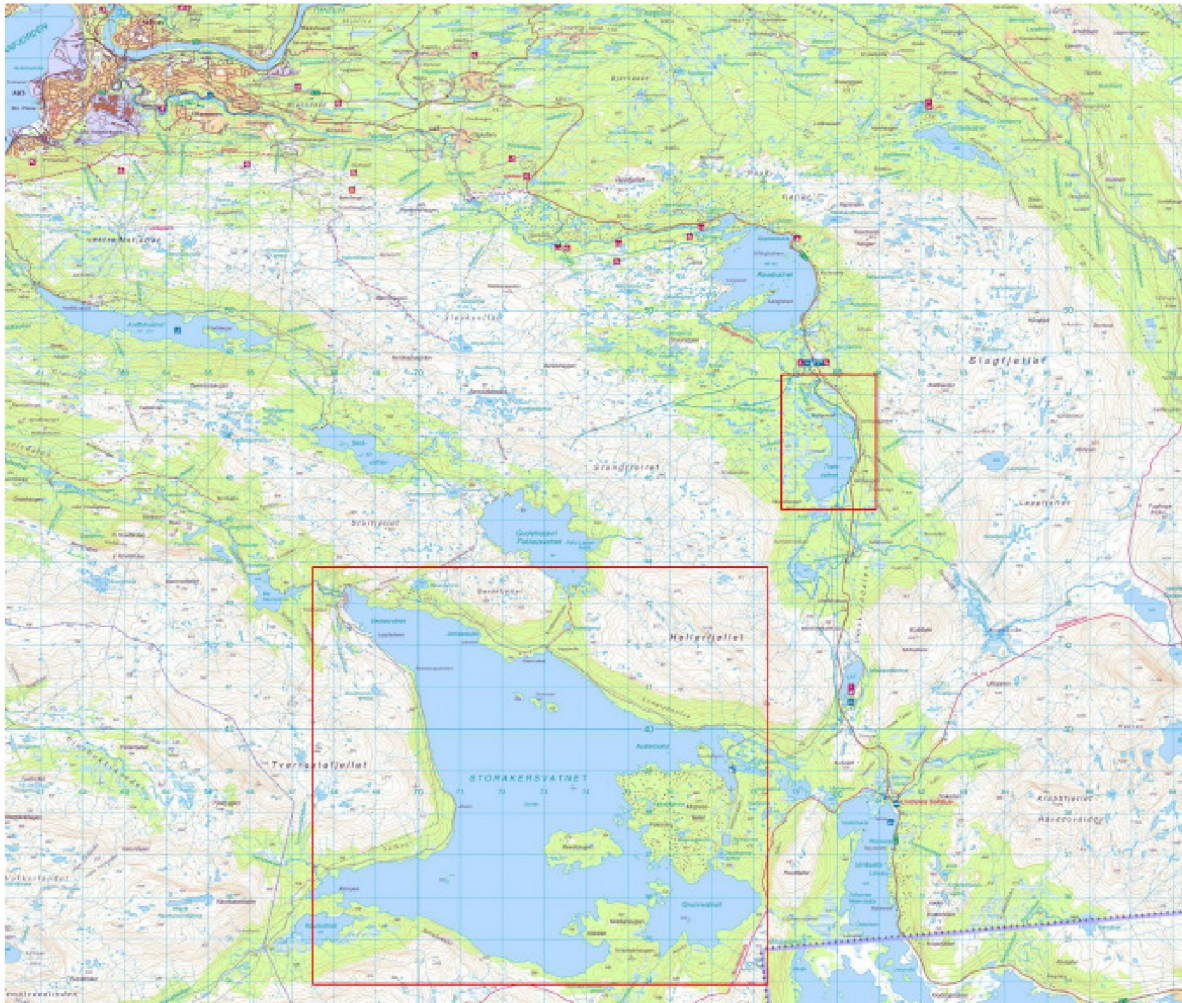
*** Terskler i Dalselva (5.4.2)**

Krav Rana kommune: *Krav om miljøtilpasning av eksisterende forbygninger og erosjons-sikringer. Målsetting om optimale produksjonsforhold for laks, ørret og sjøørret, samt andre vannlevende organismer.*

Statkrafts kommentar: Kravet må sees i sammenheng med krav om minstevannføring i Dalselva. Denne typen tiltak vil kunne pålegges av relevant fagetat med hjemmel i oppdaterte standardvilkår.

Rana kommunes kommentar: Undersøkelser, ombygging av terskler mv vil kunne pålegges gjennom standardvilkår.

Tverrvatn



Figur 8. Tverrvatn (156-744-L) er markert nordøst på området (øverst) og Stor Akersvatn (156-45359-L) mot sørvest (nederst).

Tverrvatnet (156-744-L) er utpekt som sterkt modifisert vannforekomst (SMVF) med vannkraftsregulering som den største utfordringen. Reguleringen medfører eksponering av grunnere områder og begrensede gytemuligheter for ørret. Inn- og utløpselva er i tillegg uten vannføring pga. regulering og overføring av nedslagsfelt til Akersvatnet. Miljøtilstanden er for vannforekomsten vurdert til godt økologisk potensial, men med risiko for ikke å opprettholde miljømålet til 2021. Av tiltak til vannforekomsten er foreslått vilkårsrevisjon og fiskeundersøkelser mhp. utsetting av ørret jf. *Regional plan for vannforvaltning for vannregion Nordland og Jan Mayen (2016 - 2021)* og tilhørende tiltaksprogram.

Krav om minstevannføring og magasinrestriksjoner

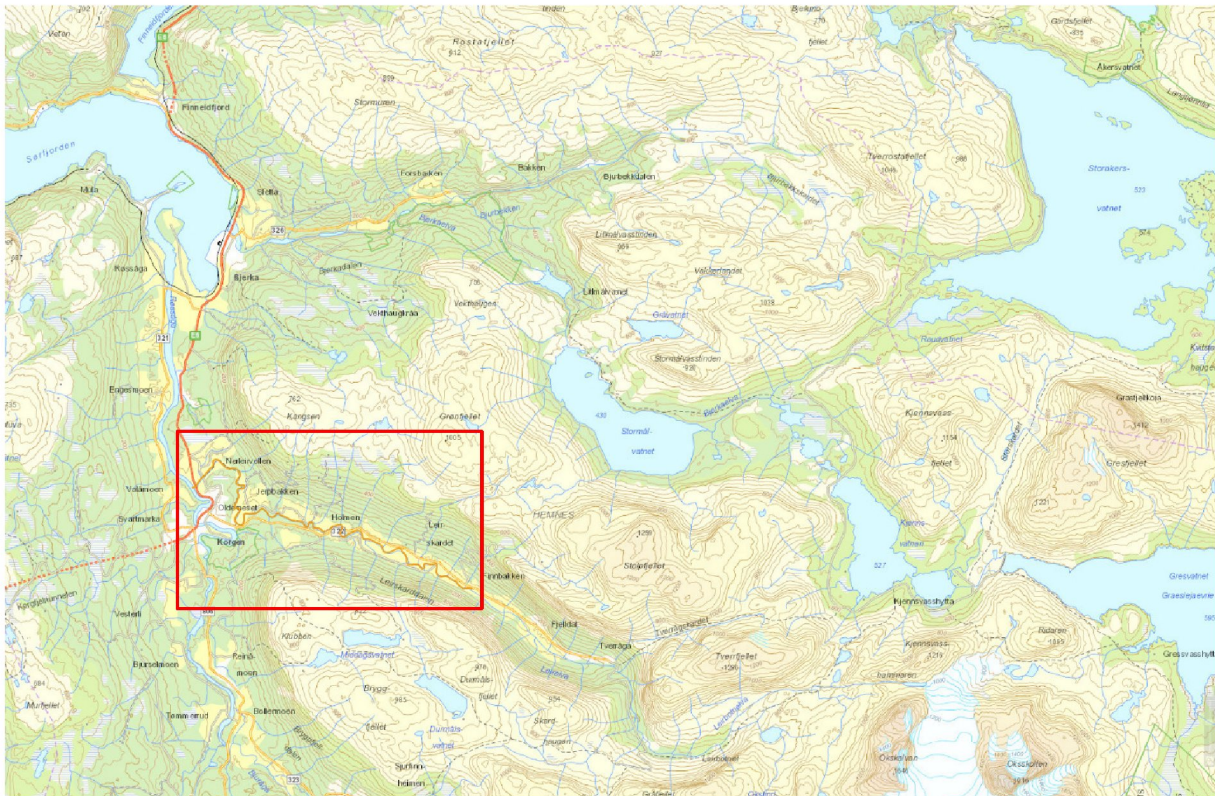
* Krav om fiskefremmende tiltak i Tverrvatn (5.2.12)

Krav Rana kommune: Det må iverksettes tappe- og fyllingsrestriksjoner i magasinet som sikrer vannets biologiske produksjon. Tverrvatn er mye brukt som utfartsområde for kommunens befolkning og tappe og fyllingsrestriksjoner vil sikre vannets biologiske produksjon.

Statkrafts kommentar: Tverrvatn reguleres 3 meter mellom kote 500,6 og kote 497,6. Vannet har en ørretbestand med normal tetthet og bra vekst. Tverrvatn omfattes ikke av vannforekomstene som KLD har gitt miljømål som er høyere enn dagens tilstand. Statkraft mener kravet må avvises da kravet til høy sommervannstand allerede er ivaretatt i skjønnsforutsetning.

Rana kommunes kommentar: Å redusere overføringen fra Tverrvatn via Tverrvatn pumpe til Sauvassåga vil gi positive effekter også for Tverrvatnet. Tverrvatnet ligger langs E12 og i kommunens mest benyttede friluftsområde. Konkretisert mål for Tverrvatnet i vannforvaltningsplanen er å styrke ørretbestanden og sikre forhold som gir selvreproduserende og høstbare bestander av røye og ørret. Dette er en vannforekomst som er lett tilgjengelig og meget viktig for fiske og friluftsliv for kommunens innbyggere. Å endre på tappe- og fyllingsregimet i området vil øke muligheten for måloppnåelse.

Leirelva



Figur 9. Leirelva løper fra Leirbotn til samløp med Røssåga ved Korgen. I kartet markeres bare den nederste strekningen av Leirelva ved den røde firkanten (kart fra vann-nett.no).

Leirelva oppdeles i vannforekomstene *Leirelva mellom Bjerka kraftverk, Nyenget* (155-341-R) og *Leirelva opp til Bjerka kraftverk* (155-13-R). Sistnevnte løper sammen med Røssåga

ved Korgen. Påvirkningene kommer i hovedsak fra vannkraftutbygging og *Gyrodactylus salaris*. Kraftutbyggingen medfører vannføringsendringer som gir lite restvannføring og tilslamming som følge av erosjon i Store Målvatn. Den øvre delen av Leirelva (155-341-R) er således også utpekt som sterkt modifisert vannforekomst (SMVF) og vurdert til et moderat økologisk potensial ihht. Klima- og miljødepartementets godkjenning av vannregionplanene (2016). Av tiltak til vannforekomsten er foreslått slipp av minstevannføring fra inntak i Leirbotn og vurdering av behov for biotoptiltak jf. *Regional plan for vannforvaltning for vannregion Nordland og Jan Mayen (2016 - 2021)* og tilhørende tiltaksprogram.

Miljøtilstanden for den nedre elvestrekningen er dårlig og det er for denne strekningen fastsatt miljømål som kan medføre krafttap, i tillegg til andre typer miljøforbedrende tiltak, jf. Klima- og miljødepartementets godkjenningsbrev, vedlegg 2 og 3. Av tiltak er her foreslått forbedring av gyteplasser, utsetting av fisk og miljøbasert driftsvannføring fra Bjerka kraftverk. Fristen for måloppnåelse er midlertid utsatt, jf. vannforskriftens § 9.

Krav om minstevannføring og magasinrestriksjoner

*** Krav om sikker minstevannføring i Leirelva (5.2.16)**

Krav Hemnes kommune: *Det må utredes nødvendig nivå på sikker miljøbasert minstevannføring i Leirelva ved utløpet fra Bjerka kraftverk – samt behovet for kunstige flommer i perioden for oppvandring av fisk.*

Statkrafts kommentar: Vannforekomsten Leirelva opp til Bjerka kraftverk (155-13-R) er i henhold til brev fra KLD en vannforekomst *med miljømål som kan medføre krafttap*. Leirelva opp til Bjerka kraftverk er også listet opp som en *vannforekomst med miljømål som kan medføre andre typer tiltak som kan pålegges vannkraftsektoren*. Statkraft mener kravet er dekket ved videreføring av dagens reguleringsbestemmelser. Statkraft mener at kravet må avvises.

Hemnes kommunes kommentar: Konsesjonsvilkårene inneholder krav om minstevannføring på 0,3 m³/s ved Finnbakken hele året. Det er montert en omløpsventil med en kapasitet på 0,8 m³/s i kraftstasjonen.

Vannforekomsten Leirelva opp til Bjerka kraftverk (155-13-R) er den eneste vannforekomsten i Hemnes knyttet til Bjerka-Plurarevisjonen som er prioritert fra KLD *med miljømål som kan medføre krafttap*. Leirelva opp til Bjerka kraftverk er også listet opp som en *vannforekomst med miljømål som kan medføre andre typer tiltak som kan pålegges vannkraftsektoren*.

Konklusjon:

Hemnes kommune mener at en minstevannføring på 0,3 m³/s er for lite til å opprettholde Leirelva som en produktiv lakse- og sjørret-elv og oppretholder kravet om en utredning av en sikker miljøbasert minstevannføring i Leirelva ved utløpet fra Bjerka kraftverk – samt behovet for kunstige flommer i perioden for oppvandring av fisk.

*** Krav om sikker minstevannføring fra Lønna til Leirelva (5.2.18)**

Krav Hemnes kommune: *Det kreves at konsesjonær pålegges minstevannføring fra Lønna til Leirelva. Konsesjonæren må få kartlagt hvor mye vann som er nødvendig for å få i gang lakseproduksjon i de øverste delene av Leirelva. Vann fra Lønna er det minst brepåvirkede vannet og gir minst slamtransport.*

Statkrafts kommentar: Lønna omfattes ikke av vannforekomstene som KLD har gitt miljømål som er høyere enn dagens tilstand. Minstevannføring i samsvar med Q95 innebærer slipp av 250 l/s sommerstid og 70 l/s om vinteren. Et slikt vannslipp vil i gi et gjennomsnittlig produksjonstap på 6 GWh/år. Eventuell tapping vil kreve etablering av tappeanordning. Statkraft mener kravet må avvises.

Hemnes kommunes kommentar: Vann fra Lønna vil kunne utvide gyteområde i Leirelva med flere kilometer og i tillegg forbedre vannmiljøet i selve Leirbotnen – spesielt etter fraføringen av Gråfjellbekken til Kjensvatnet. Vann fra Lønna vil redusere behovet for vannslipp ved Bjerka kraftverk.

NB! Leirelva mellom Bjerka kraftverk og Nyenget har en økning fra middels til god økologisk potensiale i vannforvaltningsplanen.

Konklusjon:

Kravet opprettholdes.

Standardvilkår

* **Krav om mudring av sandbanke ved utløp av Leirelva i Røssåga (5.2.17)**

Krav Hemnes kommune: *Det har lagt seg opp en sand-/mudderbanke der Leirelva møter Røssåga. Ved lav vannføring og fjære sjø er denne til hinder for oppvandring av fisk i Leirelva. Det er i dag ikke automatisk minstevannføring (omløpsventil) og en har mange eksempler på at Bjerka kraftstasjon har vært stoppet i kortere eller lengre perioder uten at vassdraget har blitt tilført annen vannføring.*

Statkrafts kommentar: Statkraft er ikke kjent med at den nevnte sand-/mudderbanken hindrer oppvandring av fisk til Leirelva, men innser at fisk kan bli forsinket ved fjære sjø og lav vannføring. Et eventuelt mudringstiltak vil kunne pålegges av relevant fagetat med hjemmel i oppdaterte standardvilkår.

Hemnes kommunes kommentar: Oppvandringen av fisk til Leirelva mot Bjerka kraftverk henger nøye sammen med minstevannføringen og kan dermed ikke løses fullgodt gjennom bruk av standardvilkår alene. Utbedring av vandringshinder må derfor ses i sammenheng med vannføringen.

Konklusjon:

Kravet opprettholdes.

* **Krav om fiskefremmende tiltak i Leirelva (5.2.20)**

Krav Hemnes kommune: *Det kreves utsettingspålegg for Leirelva både for sjøørret og laks. Det kreves biotopforbedrende tiltak i området Bjerka kraftstasjon – Innerenget. Konesjonæren skal årlig besørge fiskebiologiske undersøkelser i elva for å kartlegge status for gyting og ungfisk. Leirelva har potensiale for en betydelig større fiskeproduksjon enn i dag hvis uheldige tekniske løsninger ved Bjerka kraftverk rettes opp. Dette potensialet bør utnyttes.*

Statkrafts kommentar: I henhold til Miljødirektoratets nye pålegg for Røssåga gjeldende for perioden 2016-2020 er det gitt anledning til at noe av utsettingsmaterialet av yngre stadier av

laks kan settes ut i Leirelva. Denne typen undersøkelser og tiltak vil kunne pålegges av relevant fagetat med hjemmel i oppdaterte standardvilkår.

Hemnes kommunes kommentar: Utvikling av gyteområdene ovenfor Bjerka kraftverk henger nøye sammen med vann fra Lønna og kan dermed ikke løses gjennom bruk av standardvilkår alene.

Konklusjon:

Kravet opprettholdes.

Bjerkaelva



Figur 10. Bjerkaelva er ca. 48km lang og løper gjennom Gressvatnet, Kjennsvatnet og Store Målvatn frem til utløp i Ranfjorden ved Bjerka. I kartet er elvestrekningene mellom Store Målvatn og Stupforsen markert med den røde firkanten (kart fra vann-nett.no).

Bjerkaelva oppdeles i vannforekomstene *Bjerkaelva opp til Jakobsfossen* (155-42-R), *Bjerkaelva mellom Jakobsfossen og Stupforsen* (155-196-R), *Bjerkaelva mellom Stupforsen og Lille Målvatnet* (155-198-R), *Bjerkaelva mellom Lille Målvatnet og Store Målvatnet* (155-189-R) og *Bjerkaelva mellom Store Målvatnet og Nedre Bleikingan* (155-177-R). Hele elven er sterkt modifisert som følge av vannkraftutbyggingen. Hovedutfordringene for Bjerkaelva utgjøres av habitatendringer og redusert vannføring som følge av denne reguleringen. Dette – i tillegg til fiskevandringshindre og lakseparasitten *Gyrodactylus salaris* – medfører en hårdt presset fiskebestand. Miljøtilstanden er for alle vannforekomster vurdert til godt økologisk potensial. Av tiltak til vannforekomstene er blant annet foreslått vilkårsrevisjon og problemkartlegging mhp. utbedring av fiskevandringshindre. Videre er det for den nedre delen av Bjerkaelva (dvs. vannforekomst 155-42-R) foreslått tiltak om vedlikehold av fisketrapp, jf.

Regional plan for vannforvaltning for vannregion Nordland og Jan Mayen (2016 - 2021) og tilhørende tiltaksprogram.

Krav om minstevannføring og magasinrestriksjoner

*** Krav om minstevannføring fra Kjennsvatn via Store Målvatn og ved inntaksdammen til genbanken på Bjerka (5.2.21)**

Krav Hemnes kommune: Det kreves at det slippes miljøbasert minstevannføring fra Kjennsvatnet via Store Målvatnet. I tillegg må vannføringen nedstrøms inntaket til genbanken opprettholdes på et nivå som sikrer levetilstandene for og oppgangen av fisk. Elveløpet nedstrøms demningen ved Store Målvatnet er etter reguleringen tørrlagt.

Statkrafts kommentar: Det er ikke knyttet en spesifikk vannføring til kravet, og det er derfor vanskelig å kvantifisere størrelsen på et produksjonstap. Eventuell tapping vil kreve etablering av tappeanordning. Det er også stilt krav knyttet til oppvandring av laks, se Krav om fiskefremmende tiltak i Bjerkaelva. Dette er forhold som må sees i sammenheng. Bjerkaelva omfattes ikke av vannforekomstene som KLD har gitt miljømål som er høyere enn dagens tilstand. Statkraft mener at kravet om minstevannføring må avvises.

Hemnes kommunes kommentar: Minstevannføring i elveløpet til Bjerkaelva er todelt: En miljøbasert minstevannføring fra Kjennsvatnet til Store Målvatn via Bleikingan vil gi et begrensa krafttap pga. forskjellen i fallhøyde på 150 m mellom Rana kraftverk (Akersvatnet) og Bjerka kraftverk (Store Målvatn) – dvs. en reduksjon på ca. 30 %. Statkraft eier begge kraftstasjonene.

Konklusjon:

Kravet om miljøbasert minstevannføring opprettholdes.

Strekningen mellom Store Målvatn og Bjerka er tørrlagt ned til samløpet med Bjurbekken med unntak av Lille Målvatn. Strekningen har ingen tilsig av betydning fram til Lille Målvatn og elveleiet er derfor ekstremt sterkt preget av reguleringen.

Det opprettholdes krav om minstevannføring nedstrøms Store Målvatnet slik at elveleiet har miljøbasert minstevannføring slik at ikke hele elva gror igjen. Nedenfor Lille Målvatnet er det et populært utfartsområde og elvestrekningen har sterke tradisjoner som fiskeelv og turområde. Etter siste heving av Store Målvatnet er også overløpsflommene forsvunnet i vassdraget. Dette gjør nå at elva er i en kritisk fase og den må nå tilføres vann for å opprettholde liv i elva og hindre at elveløpet gror helt igjen. Dette kan eventuelt løses ved overføring av vann via Gråvatnet direkte til utløp Store Målvatnet eller til Lille Målvatnet.

Anlegg av Genbanken på Bjerka er ikke en del av Bjerka-Plura-reguleringen, men tappingen av driftsvann til Genbanken ovenfor Jakobsdammen har likevel den konsekvens at elva nedstrøms inntaket kan bli tørrlagt i perioder og fisk strandet.

Konklusjon:

Kravet om miljøbasert minstevannføring nedstrøms Store Målvatn tilpasset behovet for å opprettholde livet i elveløpet og tilstrekkelig overløp ved Jakobsdammen opprettholdes.

Fiskepassasje/-trapp

*** Krav om fiskefremmende tiltak i Bjerkaelva (5.2.22)**

Krav Hemnes kommune: *Det kreves at Bjerkaelva åpnes og tilrettelegges for oppvandring av anadrom fisk forbi Jakobsfossen. Anadrom strekning i Bjerkaelva ble redusert betydelig i forbindelse med etablering av genbanken ved at trappa da ble stengt p.g.a. smittefare. Hemnes kommune har i sin uttalelse til konsesjonssøknaden for genbanken i 1996 forutsatt at laksetrappa skulle åpnes når elva ble friskmeldt. Isteden er trappa sprengt bort. Det er ikke gitt noen kompensasjon for dette inngrepet.*

Statkrafts kommentar: Miljødirektoratet eide trappa og fjernet den som et tiltak for å redusere risiko for sykdomssmitte til genbanken. Etter hva Statkraft kjenner til vurderer Miljødirektoratet det som uaktuelt å reetablere vandringsvei i Bjerkaelva da et slikt tiltak gjør at anadrom laksefisk, som er en potensiell kilde til spredning av fiskesykdommer, kommer inn i vannkilden til genbanken på Bjerka. Statkraft mener at kravet må avvises.

Hemnes kommunes kommentar: Det signaliseres fra fiskeforvaltningen at Genbanken kan bli overflødig i løpet av en 5-årsperiode dersom det ikke oppstår nye situasjoner med smittsomme sykdommer. Hemnes kommune ber om at det planlegges for en slik situasjon og at ansvarsforholdene klarlegges så snart som mulig. Kravet om reetablering av laksetrappa opprettholdes.

Standardvilkår

*** Krav om utredning av terskler i Bjerkaelva – både behov for nye og renovering av eksisterende (5.4.5)**

Krav Hemnes kommune:

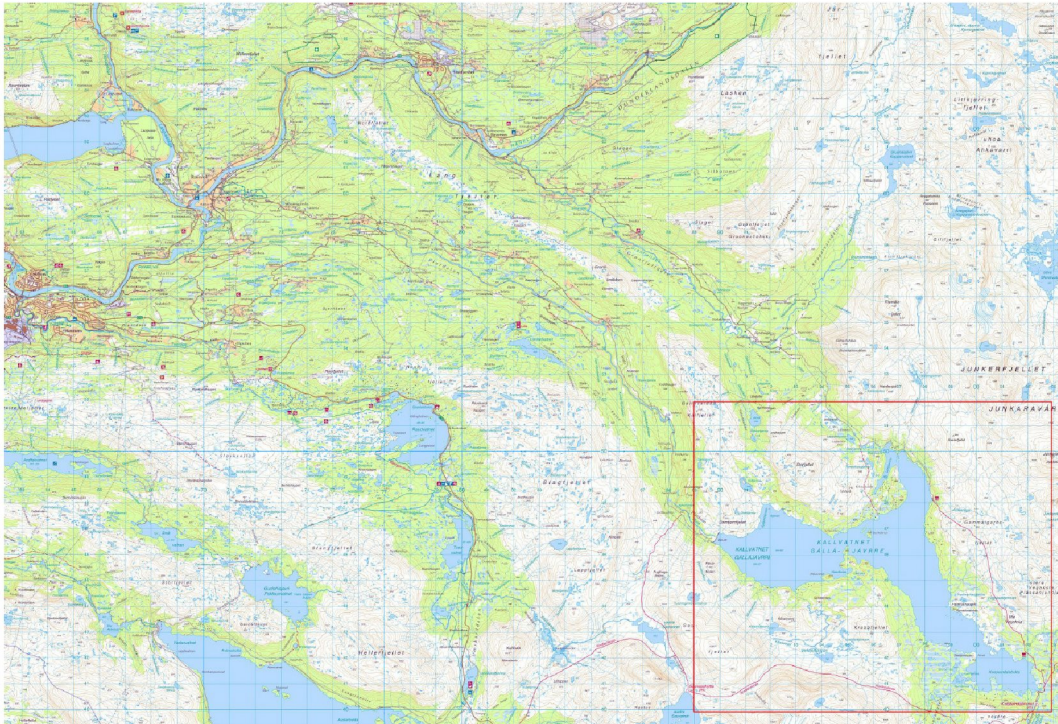
Følgende har behov for renovering: Lakspøla, Nermarkaven, Fløtesæla, Innerlipøla, Turaven, Kjennsvasspøla, Øvre Bleikingan

Forslag til etablering av nye terskler: Vollan, Tverrsletta, Stupfossen, Reinforspøla, Nersæla, Kjennsvatn, Bleikingan.

Statkrafts kommentar: Eksisterende terskler følges opp av NVEs miljøtilsyn og Statkrafts internkontroll. Feil og mangler blir fortløpende utbedret. Denne typen undersøkelser og tiltak vil kunne pålegges av relevant fagetat med hjemmel i oppdaterte standardvilkår.

Hemnes kommunes kommentar: Hemnes kommune forutsetter at de kartlagte behovene blir prioritert og følges opp av fagetatene gjennom pålegg hjemlet i oppdaterte standardvilkår. Bjerkaelvasdraget har blitt svært sterkt berørt av Bjerka-Plurauthbyggingen og bør prioriteres høgt.

Kallvatn



Figur 11. Kallvatnet er markert med den røde firkanten i kartet ovenfor.

Kallvatnet (156-45358-L) er utpekt som sterkt modifisert vannforekomst (SMVF) med vannkraftsregulering som den største utfordringen. Miljøtilstanden er for vannforekomsten vurdert til godt økologisk potensial, men med risiko for ikke å opprettholde miljømålet til 2021. Av tiltak til vannforekomsten er foreslått vilkårsrevisjon, utfisking av røye samt fiskeundersøkelser mhp. utsetting av ørret, jf. *Regional plan for vannforvaltning for vannregion Nordland og Jan Mayen (2016 - 2021)* og tilhørende tiltaksprogram.

Krav om minstevannføring og magasinrestriksjoner

*** Krav vedrørende Kalvatn – Kvitsteindalen/Kvepsendalen (5.5)**

Krav Rana kommune: *Det kreves at det iverksettes utredning /undersøkelse av hva som er optimal manøvrering av Kallvatnet i perioden mai-juli i forhold til hekkende fugl. Krav om minstevannstand som muliggjør båtferdsel i området Kvitsteindalen/Kvepsendalen i perioden 15. juli – 30. september. Kallvatn hytteforening krever at det holdes en minste sommervannstand på kote 552 i Kallvatn i perioden 15. juli – 30. september*

Statkrafts kommentar: Statkraft er ikke kjent med at dagens manøvrering av Kalvatn er til skade for hekkende fugler. Statkraft ønsker å ha lav vannstand i Kalvatn på forsommeren for å ta kunne ta imot vann som overføres fra nord-øst. Med høyere magasinutfylling vil overføringskapasiteten fra bekkeinntakene reduseres og gi økt vanntap. En restriksjon i Kalvatn må også sees i kombinasjon med eksisterende restriksjon, som skal sikre rask oppfylling av Akersvatn. En fyllingsrestriksjon, som krevd, vil i praksis umuliggjøre utnyttelse av reguleringsgrensene gitt i konsesjonen. Simuleringer viser at restriksjonen vil gjøre det umulig å utnytte de nederste 17 meterne av magasinet og produksjonstapet blir

større enn 8 GWh i årsmiddel. Statkraft vil også påpeke at kravet er i konflikt med krav om rask oppfylling av Akersvatn. Statkraft mener at kravet om minstevannføring må avvises.

Rana kommunes kommentar: Kallvatnet er blitt betydelig fysisk endret for å ivareta kraftproduksjon som formål. Kommunens krav er at det gjennomføres en kartlegging av fuglebestanden i forhold til det manøvreringsregimet som regulanten iverksetter i perioden mai – juli. Dette er et krav som ikke medfører produksjonstap eller andre virkninger for regulanten. Formålet med en revisjon er nettopp å bedre miljøforholdene i regulerte vassdrag, og kommunen mener at en undersøkelse vil bidra til å ivareta naturmangfoldet i området jf. Energimeldingen om at Norges kraftproduksjon skal være bærekraftig

Når det gjelder magasinrestriksjoner til fremme for båtferdsel, ligger Kallvatnet i et viktig område for friluftsliv med merkede stier og et stort antall hytter. Dette fremkommer også av friluftslivkartleggingen, med et svært viktig område i østenden av vatnet med Nordlandsruta og nybygd turisthytte (høst 2017). Flere hytter har adkomst over vatnet. Fyllingsrestriksjoner fra juli til september vil være et tiltak som øker verdien av området for friluftsliv og landskapsopplevelse og er dermed en god kandidat for innføring av restriksjoner for magasininfylling.

Standardvilkår

*** Terskel i Langtjønnå – Lille Kalvatnet (5.4.1)**

Krav Rana kommune: *Det kreves en terskel mellom Langtjønnå og Lille Kallvatnet. Store Myrområder er vasket ut i Langtjønnå med den følge at ferdsel i området er umulig når Kallvatnet er nedtappet.*

Statkrafts kommentar: Statkraft kjenner ikke til problemstillingen eller begrunnelsen for kravet.

Rana kommunes kommentar: Kallvatnet har stor verdi for friluftslivet og Langtjønnå ligger i et område med mye ferdsel. Ved nedtapping er området sterkt preget og det er vanskelig fremkommelighet.

*** Erosjonssikring (5.6.2)**

Krav Rana kommuner:

Erosjonssikring/forbygning ved Kallvatnet:

Det kreves foretatt kartlegging av erosjon for å gjennomføre forbygning.

Statkrafts kommentar:

Erosjonssikring/forbygning ved Kjennsvatnet:

Denne typen undersøkelser og tiltak følges opp av NVE og vil kunne pålegges av relevant fagetat med hjemmel i oppdaterte standardvilkår.

Rana og Hemnes kommune sin kommentar: Forutsettes å kunne pålegges av relevant fagetat med hjemmel i oppdatert standardvilkår.

Akersvatn

Stor Akersvatnet (156-45359-L) er utpekt som sterkt modifisert vannforekomst (SMVF) og påvirkes i stor grad av vannkraftsreguleringen. Miljøtilstanden er for vannforekomsten vurdert til godt økologisk potensial, men med risiko for ikke å opprettholde miljømålet til 2021. Av tiltak til vannforekomsten er foreslått vilkårsrevisjon, fiskeundersøkelser mhp. utsetting av ørret samt magasinrestriksjoner og vurdering av ytterligere fyllingsrestriksjoner, jf. *Regional plan for vannforvaltning for vannregion Nordland og Jan Mayen (2016 - 2021)* og tilhørende tiltaksprogram. Magasinrestriksjoner i Akersvatn er dessuten fremhevet i den nasjonale gjennomgangen av vannkraftkonsesjoner som aktuelt tiltak for å bedre miljøforholdene i vannforekomsten, jf. NVE-rapport 49/2013.

Krav om minstevannføring og magasinrestriksjoner

*** Krav vedrørende Akersvatn (5.5)**

Krav Rana kommune: *Krav om minstevannstand som muliggjør båtferdsel i området mot Gres-fjellet/Grunnvatnet i perioden 15. juli til 30. september. Etter oppdemming er store områder rundt Grunnvatnet og deler av Akersvatnet blitt til mudderlandskap. Dette vanskeliggjør ferdsel og gir sterk forringelse av områdets estetiske kvaliteter.*

Statkrafts kommentar: Akersvatn det største og viktigste magasinet i Rana-systemet. Akersvatn er et hevingsmagasin med reguleringshøyde på 43 meter, med LRV på kote 480 og HRV på kote 523. Som følge av reguleringen er fjellområdet blitt lett tilgjengelig via anleggsveier og, som det påpekes i kravdokumentet, er Akersvatn mye brukt til fiske og friluftsliv. I kravdokumentet er det ikke spesifisert en vannstand, men etter hva Statkraft kjenner til er vannstand over kote 517, dvs 6 meter under HRV, ønskelig for å kunne komme fra Akersvatn til Grunnvatn med båt. Statkraft er svært kritisk til å innføre magasinrestriksjoner i et system som Ranareguleringen, - hvor det er store magasin med god reguleringsevne og som gir god fleksibilitet. Nettopp de store magasinene og kraftig regulering er å regne som en grunnpilar i det norske kraftsystemet. Både industri, privatmarked og nettoperatører er avhengige av stabile leveranser av strøm og dette vil kunne bli vanskeligere å oppnå dersom man ikke kan utnytte de store magasinene i regionen etter hensikten. Et absolutt oppfyllingskrav på kote 517 fra 15. juli vil gjøre det umulig å utnytte hele magasinet. Dette senker reguleringsgraden i systemet og vil kunne påvirke leveringssikkerheten slik at Rana kraftverk ikke vil kunne bidra i like stor grad som i dag ved effekt- og/eller energiunderskudd. En magasinrestriksjon vil også øke sannsynligheten for flom nedstrøms Akersvatn, Kalvatn og Kjensvatn. I Dalselvdalen er vannføringer som følge av overløp fra Akersvassdammen over ca. 40 m³/s, en fare for infrastruktur i dalen. Statkraft ønsker å ta vare på mest mulig av tilsiget i nedslagsfeltet og utnytte dette til best mulig kraftforsyning og mest mulig kraftproduksjon, og ønsker derfor å videreføre dagens magasin i Akersvatn. Statkraft mener kravet må avvises.

Rana kommunes kommentar: Akersvatnet ligger sentralt i et område av stor verdi for friluftsliv og landskapsopplevelse og er dermed en god kandidat for innføring av restriksjoner for magasininfylling. Kravet bør være slik utformet at det kan imøtekommes også i tørre år. Behovet for omfattende nedtapping av vannet for å gi plass til de store vannmengdene fra Gubbeltåga, Virvassdalen, Kalvatn og Gresvatn vil reduseres ved økt vannslipp til Virvassåga og Plura.

Flere friluftslivsaktiviteter er direkte knyttet til Akersvatent som bading, fritidsfiske og båtliv og området er kartlagt som svært viktig friluftslivsområde i friluftslivkartleggingen. Det er

flere hundre hytter i området, som er mye brukt, også av andre. Magasinrestriksjoner i Akersvatn er fremhevet i den nasjonale gjennomgangen av vannkraftkonsesjoner som aktuelt tiltak for å bedre miljøforholdene i vannforekomsten. Dette vil påvirke både landskapsbildet og ikke minst røyestammen i vatnet, som er negativt påvirket av den strenge reguleringen.

Standardvilkår

*** Krav om undersøkelser og fiskefremmende tiltak i Storakersvatnet og terskel mellom Storakersvatnet og Grunnvatnet (5.2.11)**

Krav Rana kommune: *Det kreves at det gjennomføres undersøkelser av hvilke skadevirkninger det har for fisken at vannet tappes så langt ned hver vinter/vår. Det må foretas tynningsfiske på røye, fortsatt utsetting av storørret og etablering av terskel. Det må innføres tappe og fyllingsrestriksjon. Storakersvatn er mye brukt til fiske og friluftsliv, det er flere hundre hytter i området rundt vannet.*

Statkrafts kommentar: Når det gjelder undersøkelser, vil denne typen undersøkelser kunne pålegges av relevant fagetat med hjemmel i oppdaterte standardvilkår.

Rana kommunes kommentar: Grunnvatnet og Nullievatn ble innlemmet i Akersvatn ved reguleringa. Grunnvatn var opprinnelig et reint ørretvatn og hadde en fiskebestand av svært god kvalitet. Nullievatn hadde før regulering storvokste bestander av ørret og røye. I Akersvatnet var det blandingsbestand av ørret og røye før regulering. Røya var av svært god kvalitet med gjennomsnittsvekt på 2-4 hg. Røya har gått sterkt tilbake i størrelse og kvalitet på grunn av reguleringen og har dannet overbefolkning. Gjennomsnittsvakta for røye har gått ned fra 231 gr i 1968, til 64 gr i 1984. Ørreten er nesten forsvunnet (Fylkesmannen i Nordland, 1986).

Gjennom magasinrestriksjoner i Akersvatn vil forholdene for røyestammen kunne bedres. Vannet er sterkt preget av reguleringen og prøvefisket i 1984 viser at det er behov for tiltak for å bedre forholdene for fisk. Det er også behov for nye undersøkelser, som kan pålegges regulanten gjennom standardvilkår.

Når Akersvatnet fylles opp, renner vatnet inn i Grunnvatn og fyller det med smårøye. Etablering av terskel vil dermed kunne påvirke muligheten for gjenetablering av Grunnvatnet som et godt ørretvann.

Kjennsvatn



Figur 12. Kjennsvatn (155-512-L) er markert sørvest for Akersvatnet (til venstre) og Gressvatn (155-13-L) mot sørøst (høyre) (kart fra vann-nett.no).

Kjennsvatn (155-512-L) er utpekt som sterkt modifisert vannforekomst (SMVF). Registrerte påvirkninger er utelukkende tilknyttet vannkraftsregulering. Miljøtilstanden er for vannforekomsten vurdert til godt økologisk potensial, men med risiko for ikke å opprettholde miljømålet til 2021. Av tiltak til vannforekomsten er foreslått fiskeundersøkelser og vilkårsrevisjon, jf. *Regional plan for vannforvaltning for vannregion Nordland og Jan Mayen (2016 - 2021)* og tilhørende tiltaksprogram.

Krav om minstevannføring og magasinrestriksjoner

*** Krav vedrørende Kjennsvatn (5.5)**

Krav Hemnes kommune: *Vannstanden i Kjennsvatn skal holdes mest mulig stabil hele året ved normal drift og skal ikke tappes under kote 526,0. Vilkåret er i dag knyttet til perioden 15. juni – 15. oktober i forbindelse med bygging av Kjennsvatn kraftverk. Begrensningen bør gjelde hele året av hensyn til landskap, fiske og friluftsliv.*

Statkrafts kommentar: Kjennsvatn omfattes ikke av vannforekomstene som KLD har gitt miljømål som er høyere enn dagens tilstand. Statkraft mener at kravet allerede er innført i gjeldende manøvreringsreglement. Samtidig vil Statkraft påpeke at kravet til høy vannstand, dvs 0,7 m over naturlig vannstand, sommerstid fører til økt erosjon i strandsonen langs vannet. For å redusere dette problemet mener Statkraft at kravet til sommervannstand bør reduseres fra kote 526 til kote 525,30.

Hemnes kommunes kommentar: Hemnes kommune har ingen merknader til at stabil vannstand i Kjensvatnet endres til kote 525,30.

Hemnes kommune mener at kravet om helårlig stabil vannstand ikke er innfridd gjennom gjeldende konsesjonsvilkår. Kjensvatn har på grunn av størrelsen marginal verdi som reguleringsmagasin på 29 mill. m³, og miljøgevinsten for landskap, fiske og friluftsliv er betydelig ved helårlig stabil vannstand.

Referansemagasin: Stormyrbassenget i Røssågavassdraget

Konklusjon:

Kravet opprettholdes.

Standardvilkår

* Erosjonssikring (5.6.2)

Krav Hemnes kommune:

Erosjonssikring/forbygning ved Kjensvatnet:

Det må foretas kartlegging av erosjon for å gjennomføre forbygning langs Kjensvatnet. Turistforeningens hytte ligger utsatt til – samt at både hytteområdet og Kjensvassmoen er mye brukt i friluftssammenheng.

Statkrafts kommentar:

Erosjonssikring/forbygning ved Kjensvatnet:

Statkraft har finansiert erosjonssikring og forbygning rundt Kjensvasshytta. Det synes som om erosjonsproblemene har økt etter innføring av krav om sommervannstand på kote 526. Statkraft mener derfor at sommervannstanden bør justeres til kote 525,30. Denne typen undersøkelser og tiltak følges opp av NVE og vil kunne pålegges av relevant fagetat med hjemmel i oppdaterte standardvilkår.

Hemnes kommune sin kommentar: Kravet henger sammen med pkt. 5.5 om helårlig stabil vannstand. Hvis vannstanden holdes stabil hele året, må det forventes mindre erosjonsskader pga. mer stabile grunnvannsforhold i strandsonen.

Gressvatn

Gressvatn (155-513-L) er - som Kjensvatn - utpekt som sterkt modifisert vannforekomst (SMVF) med vannkraftsregulering som den største påvirkningen. Miljøtilstanden er satt til et godt økologisk potensial ihht. Klima- og miljødepartementets godkjenning av vannregionplanene (2016).

Krav om minstevannføring og magasinrestriksjoner

* **Krav vedrørende Gressvatn (5.5)**

Krav Hemnes kommune: *Minste vannstand i Gressvatn 15. juli skal være på kote 590 – dvs maksimalt 8 m under HRV. Lav vannstand i barmarkssesongen skaper store praktiske problemer for båt- og friluftsliv da vannet deles ved lav vannstand.*

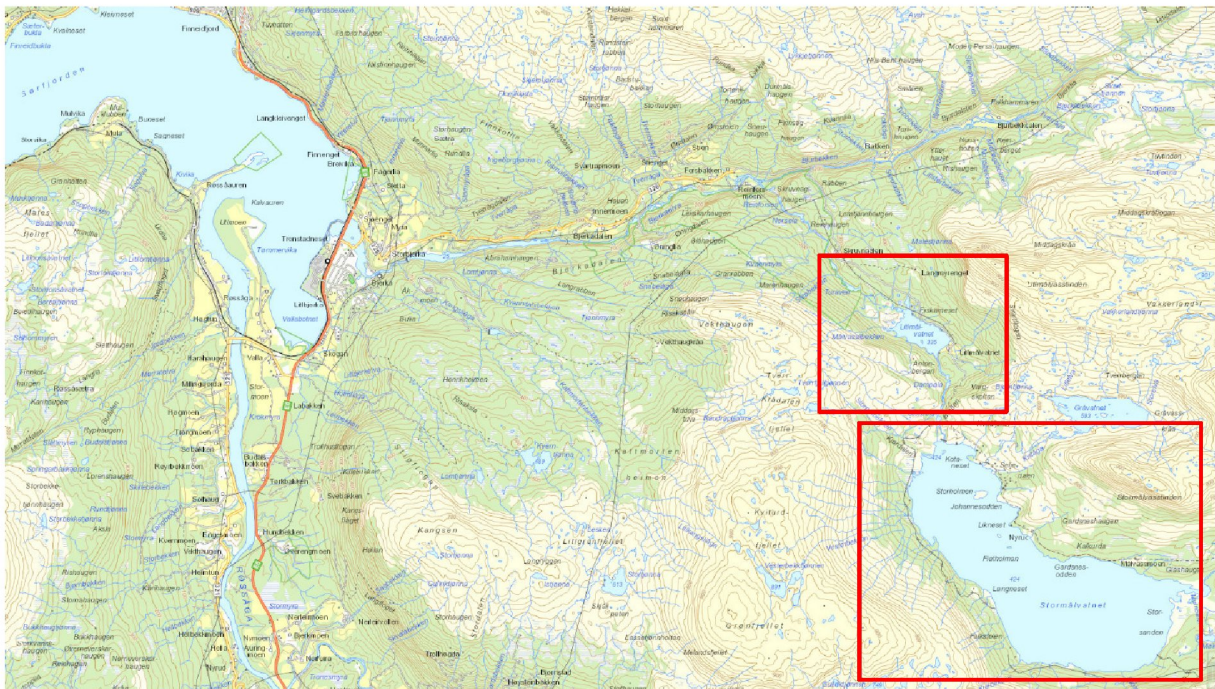
Statkrafts kommentar: Gressvatn omfattes ikke av vannforekomstene som KLD har gitt miljømål som er høyere enn dagens tilstand. Statkraft ønsker rask og høy fylling av Gressvatn og legger opp til begrenset kjøring av Kjensvatn kraftverk sommerstid, og mener dagens reglement bør videreføres. Statkraft mener kravet må avvises.

Hemnes kommunes kommentar:

Konklusjon:

Kravet opprettholdes, men prioriteres lavt.

Store Målvatn



Figur 13. Store Målvatn (155-511-L) og Lille Målvatn (155-45138-L) er markert med røde firkanter i ovenfor viste kart (kart fra vann-nett.no).

Store Målvatn (155-511-L) er utpekt som sterkt modifisert vannforekomst (SMVF) og vurdert til godt økologisk potensial. Av tiltak til vannforekomsten er foreslått fiskeundersøkelser, jf. *Regional plan for vannforvaltning for vannregion Nordland og Jan Mayen (2016 - 2021)* og tilhørende tiltaksprogram.

Krav om minstevannføring og magasinrestriksjoner

* **Krav vedrørende Store Målvatn (5.5)**

Krav Hemnes kommune: Minste vannstand i Store Målvatnet 15. juli skal være på kote 424 – dvs. maksimalt 6 m under HRV. Det er store erosjonsproblemer i Store Målvatnet – kan avhjelpest ved å holde en jevnere og høyere sommervannstand i magasinet. Sterk nedtapping har medført store utfordringer og problemer med utsetting og opptak av båter.

Statkrafts kommentar: Store Målvatn omfattes ikke av vannforekomstene som KLD har gitt miljømål som er høyere enn dagens tilstand. Simuleringer viser at et absolutt oppfyllingskrav på kote 424 fra 15. juli vil gjøre det umulig å utnytte hele magasinet og i praksis vil en slik restriksjon innebære en ny laveste regulerte vannstand på ca.415 moh. En slik restriksjon vil

gjøre det umulig å utnytte konsesjonen da et absolutt oppfylingskrav fører til at en mindre del av magasinet kan utnyttes. Statkraft mener kravet må avvises.

Hemnes kommunes kommentar:

Konklusjon:

Kravet opprettholdes, men prioriteres etter minstevannføring på strekningen Kjensvatn-Store Målvatn

*** Krav om topptapping av Store Målvatn (5.2.19)**

Krav Hemnes kommune: *Konsesjonæren må omarbeide inntak for Bjerka kraftstasjon på Store Målvatn slik at det også kan produseres ved topptapping i perioder. Midtre og nedre deler har svært redusert fiskeproduksjon. Dette på grunn av manglende minstevannføring og feil temperatur gjennom året. Vannet som kommer gjennom Bjerka kraftverk og ut i Leirelva inneholder store mengder slam fra magasinet. Stor negativ effekt på gyteforhold og fiskeproduksjon i Leirelva.*

Statkrafts kommentar: Leirelva er, som navnet tilsier preget av leirpartikler fra og brevann, og har fra naturens side vært bedre egnet for sjøørret enn laks på grunn av lav sommertemperatur. Etter overføring av mesteparten av brevannet til Rana har temperaturen i Leirelva økt, særlig oppstrøms utløpet fra Bjerka kraftverk. Overføringene av vann til Gressvatn har også redusert mengden Breslau som tilføres Leirelva. Statkraft er også usikker på om det er korrekt at vanntemperaturen nedstrøms utløpet fra kraftverket er blitt lavere etter regulering og stiller spørsmål ved påstanden om at vannføringen via Bjerka kraftverk har *stor negativ effekt på gyteforhold og fiskeproduksjon i Leirelva*. Statkraft mener at kravet bør avvises.

Hemnes kommunes kommentar: Det kreves at det settes vilkår om gjennomføring av en utredning om forventa virkninger av tiltaket innenfor en gitt tidsfrist.

Lille Målvatn

Lille Målvatn (155-45138-L) har god økologisk tilstand. Registrerte påvirkninger er vurdert til å ha liten effekt hvorfor miljømålet forventes. Det er følgelig ikke foreslått tiltak for vannforekomsten.

Krav om minstevannføring og magasinrestriksjoner

*** Krav vedrørende Lille Målvatn (5.5)**

Krav Hemnes kommune: *Det skal holdes stabil vannstand i Lille Målvatnet. Det er flere ganger vært tappet fra Lille Målvatnet for å få nok vann i elva og til genbanken ved at planker er fjernet i dam ved utløp. – denne nødløsningen må opphøre.*

Statkrafts kommentar: I utløpet av Lille Målvatn er det etablert en nåleterskel. Dammen omfattes ikke av tillatelsen eller manøvreringsreglementet for Bjerka-Plura og Statkraft er ikke eier av dammen. Mye tyder på at det vises til en hendelse i 2001, da det som følge av akutt vannmangel i genbanken ble gjort et slikt tiltak. Statkraft har i ettertid etablert en avtale med grunneier som gir Statkraft anledning til å tappe ekstra vann til Bjerkaelva ved å senke vannstanden i Lille Målvatn 15 cm. NVE ble informert om avtalen og tappemuligheten i brev datert 4. september 2006. Denne muligheten er ikke benyttet da Statkraft i 2006 etablerte et

eget reservemagasin i vassdraget, Terskel Svartbergfossen, hvor vann blir tappet fra når vannvolumet i Bjerkaelva blir for lavt for genbankens behov. Statkraft mener kravet må avvises.

Hemnes kommunes kommentar: Tiltaket ved Lille Målvatn er ikke en del av konsesjonsvilkårene, så kravet frafalles i revisjonssaken.

Virvasselva

Virvasselva (156-502-R) er utpekt som sterkt modifisert vannforekomst (SMVF) med sterkt redusert vannføring pga. overføring til Storakersvatnet og Rana kraftverk. Miljøtilstanden er satt til godt økologisk potensial, ihht. Klima- og miljødepartementets godkjenning av vannregionplanene (2016). Det er følgelig ikke foreslått tiltak for vannforekomsten, jf. *Regional plan for vannforvaltning for vannregion Nordland og Jan Mayen (2016 - 2021)* og tilhørende tiltaksprogram.

Standardvilkår

*** Krav om tiltak i Virvasselva (5.2.1)**

Krav Rana kommune: *Det kreves at det gjøres tiltak for at Virvasselva skal kunne ha en livskraftig ørretbestand og framstå som en god fiskeelv. Vassdraget er kraftig påvirket av overføring av vann til Kalvatnet. Samtidig er Virvassdalen oppgradert som friluftsområde gjennom flere prosjekter i regi av friluftsrådet, Statskog mfl. gjennom merking, skilting mv. I tillegg er Virvassdalen naturreservat opprettet, som et område med stor betydning for naturmangfoldet.*

Statkrafts kommentar: Denne typen tiltak vil kunne pålegges av relevant fagetat med hjemmel i oppdaterte standardvilkår.

Rana kommunes kommentar: Kommunens krav om en livskraftig ørretbestand i Virvassåga setter krav om minstevannføring slik at ikke elva tørrlegges i perioder (slik det er i dag). Gjennom biotopforbedrende tiltak kan man forbedre forholdene, men uten tilstrekkelig vannføring vil ikke elva kunne fungere som system for fisk. Økt vannføring i Virvassåga vil gi positiv innvirkning på Ranelvas øvre deler som er sterkt preget av den bortføringen av vann som har skjedd i forbindelse med reguleringen.

Randalselva

Randalselva (156-324-R) har god økologisk tilstand og forventes å oppnå de fastsatte miljømålene. Det er følgelig ikke foreslått tiltak for elva, jf. jf. *Regional plan for vannforvaltning for vannregion Nordland og Jan Mayen (2016 - 2021)* og tilhørende tiltaksprogram.

Standardvilkår

*** Krav om undersøkelser i Randalselva (5.2.1)**

Krav Rana kommune: *Det kreves at det gjøres undersøkelser for å avklare hvordan Randalselva kan fremstå som ei god fiskeelv, og at det gjennomføres tiltak i henhold til disse undersøkelsene. Randalselva inngår i et område med stort potensiale for friluftsliv.*

Statkrafts kommentar: Denne typen tiltak vil kunne pålegges av relevant fagetat med hjemmel i oppdaterte standardvilkår.

Rana kommunes kommentar: Randalselva er sterkt preget av overføring av vann. Skal det gjøres noe med vannregimet i elva, må dette tas opp nå under revisjonen og vilkår formes ift dette. Økt vannføring i Randalselva vil gi økt vannføring i Ranelva og virke positivt på anadrom strekning opp til Raudfjellforsen.

Generelle krav

Standardvilkår

* Undersøkelser (5.1)

Krav Rana og Hemnes kommuner: *Det kreves at det gjennomføres en kartlegging som gir oversikt over landskapsmessige forhold som er og vil bli påvirket av regulerende inngrep eller anleggsvirksomhet. Kommunen må involveres i dette. Det er viktig at konsesjonæren planlegger, utfører og vedlikeholder hoved- og hjelpeanlegg slik at det økologiske og landskapsarkitektoniske resultatet blir best mulig. Kommunen skal ha anledning til å uttale seg i slike saker.*

Statkrafts kommentar: I henhold til Olje- og energidepartementets Retningslinjer for revisjon av konsesjonsvilkår for vassdragsreguleringer vil «de til enhver tid gjeldende standardvilkår bli innført». Ved innføring av gjeldende standardvilkår vil relevant fagetat få fullmakt til å fastsette avbøtende tiltak, ref. Retningslinjer for revisjon av konsesjonsvilkår for vassdragsreguleringer. Nye tiltak, samt vedlikehold og justering av eksisterende, skjer i henhold til tillatelse fra relevant fagetat.

Rana og Hemnes kommune sin kommentar: Forutsettes å kunne pålegges av relevant fagetat med hjemmel i oppdatert standardvilkår.

* Konsekvensutredning (5.1)

Krav Rana og Hemnes kommuner: *Det kreves at det gjøres konsekvensutredninger som viser hvilke konsekvenser neddemming av store beiteområder har hatt for dyrelivet og arts mangfoldet i området. Det kreves også en konsekvensutredning som viser hvilke landskapsmessige konsekvenser reguleringen har hatt spesielt på Store Målvatnet og Kjennsvatnet, og hva dette har å si for allmennhetens mulighet for bruk av områdene.*

Statkrafts kommentar: Ved innføring av gjeldende standardvilkår vil relevant fagetat få fullmakt til å fastsette avbøtende tiltak, ref. Retningslinjer for revisjon av konsesjonsvilkår for vassdragsreguleringer. Statkraft vil til enhver tid følge de gjeldende krav og pålegg.

Rana og Hemnes kommune sin kommentar: Forutsettes å kunne pålegges av relevant fagetat med hjemmel i oppdatert standardvilkår.

* Naturforvaltning (5.2)

Krav Rana og Hemnes kommuner: *Det kreves at vilkår tilsvarende pkt 8 i standardvilkårene gjeldende Naturforvaltning tas inn i nye vilkår for Bjerka-Plura reguleringen. Vilkårene bør presiseres som følger: (dvs. som nevnt i punktene under).*

Statkrafts kommentar: I henhold til Olje- og energidepartementets Retningslinjer for revisjon av konsesjonsvilkår for vassdragsreguleringer vil «de til enhver tid gjeldende

standardvilkår bli innført». Vilkår som omfattes av pkt. 8, dvs Naturforvaltning vil gi Miljødirektoratet og Fylkesmannen «muligheten til å fastsette krav om tiltak som bedrer fiskebestanden eller øvrige miljøforbedringer som ikke går utover kraftproduksjonen». Statkraft antar at dette er vilkår som vil bli innført for konsesjonen for Bjerka-Plura i forbindelse med gjennomføring av vilkårsrevisjonen.

*** Utsetting av fisk i Bjerka-Plura reguleringens nedslagsfelt (5.2.13)**

Krav Rana og Hemnes kommuner: *Det kreves biologiske undersøkelser ift. utsetting av fisk i Bjerka-Plura reguleringens nedslagsfelt. Det er nødvendig med klargjøring av behov for utsetting av fisk i Bjerka-Plura reguleringens nedslagsfelt. Utsettingsvilkåret i gjeldende vilkår må revideres i tråd med ny undersøkelse.*

Statkrafts kommentar: Denne typen undersøkelser og tiltak vil kunne pålegges av relevant fagetat med hjemmel i oppdaterte standardvilkår.

Rana og Hemnes kommune sin kommentar: Forutsettes å kunne pålegges av relevant fagetat med hjemmel i oppdatert standardvilkår.

*** Settefisk (5.2.15)**

Krav Rana og Hemnes kommuner: *Det kreves at det bygges og drives et settefiskanlegg for innlandsfisk som dekker behovene for settefisk etter Bjerka-Plura reguleringene i Rana og Hemnes.*

Statkrafts kommentar: Statkraft mener at krav om fiskeutsettinger blir ivaretatt av framtidige standardvilkår. Selskapet vil til en hver tid sette ut det antall fisk eller rogn som besluttes av relevant fagetat. Samtidig må det påpekes at Statkraft mener at *drift av settefiskanlegg* er et uhensiktsmessig og utdatert vilkår som må avvises.

Rana og Hemnes kommune sin kommentar: Forutsettes å kunne pålegges av relevant fagetat med hjemmel i oppdatert standardvilkår.

Krav om økonomiske forhold

*** Krav om midler til opphjelpe fiske, vilt og friluftsliv (5.2.23)**

Krav Rana og Hemnes kommuner: *Det kreves at Statkraft innbetaler et økt årlig beløp til opphjelpe fiske, vilt og friluftsliv til Rana og Hemnes kommuner. Beløpet skal reguleres hvert 5. år i henhold til KPI. Dagens beløp på ca. kr 200.000,- til sammen for Rana og Hemnes bør økes vesentlig da friluftsliv og allmennhetens bruk av de berørte områdene har økt betydelig de siste 50 år – og konsekvensene av reguleringen derfor også berører vesentlig flere.*

Statkrafts kommentar: OED presiserer i sin veileder for vilkårsrevisjoner at økonomiske krav normalt ikke omfattes av en revisjon, dette gjelder også «økonomisk kompensasjon for miljøulemper». Statkraft mener at kravet må avvises.

Rana og Hemnes kommune sin kommentar: Kravet opprettholdes. Utvidelsen av formålet til også å omfatte friluftsliv i tillegg til fiske og vilt, og det at Ranavassdraget er blitt nasjonalt laksevassdrag, - tilsier også en økning av omtalte midler. Hva økonomiske krav angår – vises

det til kommentarene under punktene «*Krav om justering av konsesjonsavgiften*» og «*Krav om næringsfond*».

*** Krav om justering av konsesjonsavgiften (5.10)**

Krav Rana og Hemnes kommuner: *Det kreves at satsen for kommunens konsesjonsavgift justeres til minimum samme nivå som ved Langvatnreguleringen, dvs kr.5,- 1961 kroner som inflasjonsjusteres til dagens nivå, pr. innvunnet naturhesterkraft. Dette med bakgrunn i at den historiske koplingen til industrileveranse er nå borte.*

Statkrafts kommentar: I henhold til Retningslinjer for revisjon av konsesjonsvilkår for vassdragskonsesjoner fra OED er økonomiske krav ikke et tema som omfattes av en vilkårsrevisjon. Statkraft mener at kravet må avvises.

Rana og Hemnes kommune sin kommentar: Av forarbeidene til konsesjonstildelingen framgår det at den primære årsaken til bygging av kraftverket er forsyning til industri i Rana. Sitat Hovedstyrets begrunnelse: "*Kraften skal nyttes i distriktet av nyreist industri.*" Dette ansees som et samfunns gode som medfører at kommunens konsesjonsavgift ble satt til kr 3,- pr. innvunnet naturhesterkraft i motsetning til kr 5,-, som var det normale på dette tidspunkt.

Koblingen til industrileveranser er nå borte. De siste lokale industrikraftkontrakter som tilgodeså lokal kraftproduksjon utløp i 2005. Etter den tid har industrien dekket sitt kraftbehov på ordinære kommersielle vilkår. I 2006 ble 1/3 av produksjonen i kraftverket utleid til en finsk kraftaktør på langsiktige vilkår. Denne avtalen gjelder fortsatt, og gir ingen lokale ringvirkninger.

Naturinngrepene forårsaket av reguleringen forårsaket minst like store negative konsekvenser for lokalsamfunnet som andre kraftutbygginger på samme tid.

Hensynet til likebehandling av kommunene tilsier at Statkraft i forbindelse med denne revisjonen retter opp den ulikhet som den opprinnelige konsesjonen har medført for kommunene. Formålet med konsesjonstildelingen har endret karakter, og de ulikheter som da oppstår lar seg ikke korrigere uten at konsesjonsavgiften justeres i takt med sammenliknbar konsesjoner, eks Langvatnreguleringen.

*** Krav om næringsfond (5.11)**

Krav Rana og Hemnes kommuner: *Det må etableres Næringsfond til kommuner som er berørt av Bjerka-Plura utbyggingen.*

Statkrafts kommentar: I henhold til Retningslinjer for revisjon av konsesjonsvilkår for vassdragskonsesjoner fra OED skal det «*foreligge helt spesielle hensyn før det kan være aktuelt å pålegge næringsfond eller andre økonomiske vilkår i revisjonssaker*». Statkraft er ikke kjent med at det foreligger slike hensyn.

Rana og Hemnes kommune sin kommentar: Av forarbeidene til konsesjonstildelingen framgår det at den primære årsaken til bygging av kraftverket er forsyning til industri i Rana. Sitat Hovedstyrets begrunnelse: "*Kraften skal nyttes i distriktet av nyreist industri.*"

Koblingen til industrileveranser er nå borte. De siste lokale industrikraftkontrakter som tilgodeså lokal kraftproduksjon utløp i 2005. Etter den tid har industrien dekket sitt kraftbehov på ordinære kommersielle vilkår. I 2006 ble 1/3 av produksjonen i kraftverket utleid til en

finsk kraftaktør på langsiktige vilkår. Denne avtalen gjelder fortsatt, og gir ingen lokale ringvirkninger.

Kraftproduksjonen i Rana Kraftverk er i dag kun knyttet til maksimal økonomisk fortjeneste. De berørte kommuner får en uforholdsmessig liten andel av den verdiskaping som reguleringen fører til, spesielt når en ser på det omfattende omfanget av de naturinngrep som skyldes kraftproduksjon.

Endrede forutsetninger for konsesjonæren og endret kjøremønster gir betydelig forverrede rammebetingelser for industrien i distriktet. Dette vil over tid føre til en endring av næringsstrukturen. Tilrettelegging for omstilling og utvikling av næringslivet i regionen er kommunenes ansvar. Endret kjøremønster påvirker også allmennhetens bruk av områdene negativt.

For å ivareta de berørte kommunenes interesser og gi de en andel av den verdiskaping kraftproduksjonen har medført ble det lovfestet en ordning med næringsfond i 1969. (Vassdragsreguleringsloven nr. 8 – næringsfond – lovendring 19. juni 1969 nr. 5). Da denne konsesjonen ble gitt før lovendringen, vil etablering av næringsfond ivareta likhetsprinsippet for eldre og nyere konsesjoner. Dette må åpenbart anses å være et rimelig krav fra kommunene sin side knyttet til denne vilkårsrevisjonen.

KONKLUSJON KONSESJONSAVGIFT OG NÆRINGSFOND:

Vi opprettholder tidligere begrunnelse:

Det åpne kraftmarkedet med fleksibel regulering av produksjonen kommer hele samfunnet til gode, men de negative virkningene blir liggende igjen i lokalsamfunnet og vertskommunene. Noe av denne nye merverdien må komme lokalsamfunnet til gode pga. større ulemper som følge av nye og mer fleksible reguleringsbehov.

Stortinget har gjennom behandlingen av endringer i vassdragsreguleringsloven vurdert hva som kan endres i en vilkårsrevisjon:

Ot.prp. nr. 50 (1991-1992, s. 114): «*Samtlige vilkår som er oppstilt i konsesjonen, kan undergis ny vurdering på bakgrunn av de erfaringer man har gjort seg i løpet av perioden.*»

Ot.prp. nr. 50 (1991-1992), s. 47: «*I prinsippet betyr dette at samtlige vilkår (...) kan undergis en ny vurdering.*»

Ot.prp. nr. 50 (1991-1992), s. 114: «*Under enhver omstendighet vil hensynet til konsesjonærens økonomi og de samfunnsøkonomiske kostnader være sentrale moment ved avveiningen av hvilke endringer som kan og bør foretas. Overfor gamle reguleringer hvor anlegget for lengst er nedskrevet, kan det nok sies å være grunn til å gå lenger ved revisjonen enn ved nyere konsesjoner.*»

I OED sine retningslinjer for revisjon synes imidlertid Stortingets vurderinger å være tolket innskrenkende, s. 16: «*Økonomiske krav omfattes normalt heller ikke av revisjon. Det må foreligge helt spesielle hensyn før det kan være aktuelt å pålegge næringsfond og andre økonomiske vilkår (...).*»

Kommunene mener at det klart fremgår av forarbeidene til vassdragsreguleringsloven at også økonomiske vilkår kan endres eller pålegges i forbindelse med en vilkårsrevisjon. Det er **Stortinget** som vedtar lover og legger føringer for lovtolkningen gjennom forarbeidene. Departementets retningslinjer kan ikke tolkes innskrenkende i forhold til lovgiverviljen, og økonomiske krav er i høyeste grad berettiget i denne revisjonen. Det skyldes dels at de samfunnsmessige og økonomiske rammebetingelsene har endret seg, og dels at det tidligere ikke har vært gitt kompensasjon.

Kommunene mener at det må oppstilles likere vilkår for eldre og nyere konsesjoner, og at det uten en revisjon også av de økonomiske vilkår i denne revisjonen ikke er mulig å rette opp de ulikheter som dagens konsesjonsvilkår medfører. Hensynet til likebehandling og rimelighet i revisjonsprosessen tilsier at kommunene får gjennomslag også for de økonomiske vilkår, herunder både en økning av konsesjonsavgiften og etablering av næringsfond.

Krav om avbøtende tiltak for befolkningen

Båtutsett (5.3.3)

Krav Rana og Hemnes kommuner: *Forlengelse, oppgradering og vedlikehold av alle båtutsett i Store og Lille Kallvatnet, Langtjønnna, Akersvatnet og Gressvatnet. Etablering av båtutsett i dammen i store Målvatnet.*

Statkrafts kommentar: Det er ikke vei til Dam Store Målvatn. Statkraft forstår derfor ikke kravet. Nytt båtutsett ble etablert ved Gressvatn i 2015. Dette båtutsettet kom i tillegg til det som allerede eksisterte. Nytt båtutsett etableres i Kalvatn i forbindelse med rehabilitering av Dam Kalvatn som planlegges sluttført i 2017. Dette båtutsettet kommer i tillegg til eksisterende. I Akersvatn er det etablert flere båtutsett. Statkraft vil påpeke at reguleringene ikke har redusert muligheten for utsetting av båt og at kravet derfor ikke omfattes av formålet med vilkårsrevisjonen. Samtidig er det altså etablert en rekke båtutsett for å legge til rette bruk av båt på magasinene Statkraft mener at kravet må avvises.

Rana og Hemnes kommune sin kommentar: Kravet opprettholdes men prioriteres ikke høgt.

*** Gangbruer (5.3.4)**

Krav Rana og Hemnes kommuner:

Virrvasselva:

Det kreves at konsesjonshaver pålegges å bygge og vedlikeholde bru over Virrvasselva ovenfor Thomasstrand.

Kvitsteindalen:

Det kreves derfor at konsesjonshaver bygger bro over to vanskelige krysningspunkter på stien mellom Kvitsteindalstunet og Little Vegaksla.

Mørbekken:

Det må bygges gangbro ved Mørkbekken dersom Mørkbekken kraftverk ikke bygges.

Okstindtjøna:

Det må bygges gangbro ved Okstindtjønnna.

Statkrafts kommentar:

Virrvasselva:

Vannføringen har ikke økt som følge av Statkrafts virksomhet. Statkraft mener kravet må avvises.

Kvitsteindalen:

Vannføringen har ikke økt som følge av Statkrafts virksomhet. Statkraft mener kravet må avvises.

Mørkbekken:

Vannføringen har ikke økt som følge av Statkrafts virksomhet. Statkraft ga, etter søknad fra Hemnes Turistforening, i 2012 kr 100.000 i støtte slik at Turistforeningen kunne bygge bro over Mørkbekken. Statkraft mener kravet må avvises.

Okstindtjønna:

Vannføringen har ikke økt som følge av Statkrafts virksomhet. Statkraft mener kravet må avvises.

Rana og Hemnes kommune sin kommentar: I forbindelse med den lokale høringen i tilknytning til utarbeidelsen av kommunenes kravdokument kom det flere innspill om bygging/vedlikehold av bruer over spesifikke berørte elver i reguleringsområdenes nærområde. Dette med tanke på å avbøte virkningene av reguleringene på landskap og friluftsliv ved å øke områdenes tilgjengelighet for friluftsopplevelser. Kravene må vurderes ut i fra om dette hadde vært aktuelle tiltak som kunne ha blitt pålagt utbygger hvis reguleringene hadde vært gjenstand for første gangs konsesjonsbehandling i dag. Det vil si at friluftslivets bruks- og opplevelsesverdier i områder som berøres direkte eller indirekte av reguleringen tas vare på i størst mulig grad. Om nødvendig å utføre kompenserende tiltak og tilretteleggingstiltak.

Mørkbekken: Gråbekken er overført av Statkraft til Mørbekktjønna – noe som har økt vannføringen i Mørkbekken. Norsk Grønnkraft AS har fått endelig avslag på konsesjon for bygging av Mørbekken kraftverk, så bro må bygges.

*** Anleggsveier og parkering (5.3.1)**

Krav Rana og Hemnes kommuner: *Anleggsveiene må ha en standard tilnærmet SA 3 og vedlikeholdes slik at de i barmarkssesongen har en akseptabel standard i forhold til kjøring med vanlig personbil. Anleggsveiene er viktige traseer for utfart og ferdsel også på vinteren. Rana og Hemnes kommuner gis myndighet til å pålegge nødvendig vedlikehold innenfor sine respektive grenser. Det kreves at konsesjonshaver besørger opparbeiding og vedlikehold av parkeringsplasser for allmennhetens bruk på følgende steder:*

- I Anleggshammeren
- Ved Jordbrua i Plurdalen
- Ved Østerdal i Grønfjelldalen
- Ved Andfjell Virvassdalen
- Ved Randalsvollen (Sør-Randalen)
- I Umbukta, ved starten av anleggsveien opp mot Umskardet
- Langs E12 ved Sauvassåga.

Statkrafts kommentar: Statkraft vedlikeholder selskapets anleggsveier i henhold til egne behov og holder veiene åpne for allmennheten. Eventuelle oppgraderinger kan diskuteres, men det er da en forutsetning at brukerne bidrar til å finansiere oppgraderinger som går utover

Statkrafts behov. Statkraft mener at veier og parkeringsplasser ikke er blant temaene som omfattes av en vilkårsrevisjon. Statkraft mener at kravet må avvises.

Rana og Hemnes kommune sin kommentar: Etter vassdragsreguleringsloven § 12 nr. 6 er det bestemt at anleggsveier som konsesjonæren oppretter skal være åpne for allmennheten. Kravet om at anleggsveier skal være åpne for alminnelig ferdsel pålegger imidlertid ikke konsesjonæren noen plikt til ekstra vedlikehold ut over eget behov. Ofte forestås vedlikeholdet av anleggsveiene ut over dette av grunneierlag, hytteforeninger eller kommuner gjennom tilskudd fra brukerne. Hvis konsesjonæren skal ha ytterligere vedlikeholdsplikt, må i tilfelle dette settes som et vilkår i en konsesjon.

NVE har ved åpningen av revisjonen i brev av 02.05.2013 uttalt at de i utgangspunktet ikke vil avvise kravene fra kommunene på dette området og har bedt Statkraft om å ta inn noen kommentarer i revisjonsdokumentet om dette temaet.

Både sommer og vinter har friluftsliv har en sentral plass hos befolkningen i Rana og Hemnes. Sentralt er fot- og skiturer, bærplukking, jakt og fiske. Bygging av anleggsveier i forbindelse med vannkraftutbyggingen og tilrettelegging av større hyttefelt i nærheten av anleggsveiene har medført at det i dag er mange fritidsboliger ved reguleringsmagasinene, blant annet Kallvatnet og Akersvatnet. Anleggsveier og snøscooterløyper medfører at det i dag er lett for allmennheten å ta seg langt inn på fjellet både sommer og vinter.

Det er en kjensgjerning at det har vært, og er, - en stor økende friluftsinnterese knyttet til områdene langs de etablerte anleggsveiene. Det er derfor en allmenn oppfatning at det må være rimelig å kreve at konsesjonshaver i større grad blir pålagt en bedre tilrettelegging for kommunenes innbyggere for mulig å avbøte virkningene av reguleringene på landskap og friluftsliv. En revisjon knyttet til miljøvirkningene av anleggene i dag ville ha større oppmerksomhet på dette, - og generelt i forhold til endringene i holdningen til friluftsliv siden konsesjonene i sin tid ble gitt.

*** Sikkerhetstiltak (5.6.1)**

Krav Rana og Hemnes kommuner:

Merking av usikker is:

De partier av isen på regulerte vann som er usikker på grunn av reguleringen må fortsatt merkes.

Merking av undervannsskjær:

I regulerte vann med stor båttrafikk må undervannsskjær fortsatt merkes med bøyer

Utarbeiding av farvannskart:

Utarbeiding av kart med farlige skjær på ulike reguleringshøyder i Kallvatnet og Akersvatnet må utarbeides. Disse må være tilgjengelige på nett.

Mobildekning/tilgang på trådløs dekning:

Konsesjonæren må gi tilgang til sine trådløse nettverk for offentlig bruk / kommunikasjon og uansett sikre mobildekning på og ved regulerte vann.

Statkrafts kommentar:

Merking av usikker is:

Merking av usikker is er hjemlet også i dagens vilkår. Denne typen tiltak vil kunne pålegges av NVE med hjemmel i oppdaterte standardvilkår.

Merking av undervannsskjær:

Statkraft har enkelte plasser forsøkt å merke skjær og grunner, men erfarer at slike tiltak ikke er gjennomførbare i regulerte vann som islegges. Statkraft mener at merking av undervannsskjær ikke er blant temaene som omfattes av vilkårsrevisjon da motorisert ferdsel på disse magasinene ikke var et tema før regulering. Statkraft mener at kravet bør avvises.

Utarbeiding av farvannskart:

Statkraft mener at utarbeiding av farvannskart ikke er blant temaene som omfattes av en vilkårsrevisjon. Statkraft mener at kravet må avvises.

Mobildekning/tilgang på trådløs dekning:

Statkraft har enkelte plasser bidratt til bedre mobildekning der dette har vært nødvendig for selskapets virksomhet, men mener at slik tilrettelegging ikke er blant temaene som omfattes av en vilkårsrevisjon. Statkraft kan heller ikke ta ansvar for at friluftsfolk har sikker kommunikasjon i høyfjellet. Statkraft mener at kravet må avvises.

Rana og Hemnes kommune sin kommentar: Risikoen for ulykker og skader er større ved reguleringer som skaper åpent vann samt farlige iskanter i forhold til situasjoner i uregulerte vann. Kravene opprettholdes fra kommunene sin side med utgangspunkt i at det skal være etablert og opprettholdt hensiktsmessige sikringstiltak av hensyn til allmennhetens normale bruk og ferdsel på og ved anleggene.

*** Bølgedempere (5.6.3)**

Krav Rana og Hemnes kommuner:

Bølgedempere i Kallvatnet:

Det kreves at det bygges og vedlikeholdes bølgedempere utenfor båtutsett ved Heinbergelva, utenfor Båtstrandlandet og ved båtutsett i Stor Kallvatnet. Pga. oppdemningen har bølgene fra øst lang vei å bygge seg opp før de når de nevnte steder.

Bølgedempere i Gresvatnet:

Det må anlegges bølgedempere v/båtutsett ved dammen. Lav og varierende vannstand i Gresvatnet i barmarkssesongen skaper store praktiske problemer for båt- og friluftsliv og er et sikkerhetsproblem ved sterk vind.

Statkrafts kommentar: Statkraft har etablert en rekke båtutsett for bedre tilgangen til vannene og anser kravet som et ønske om ytterligere forbedring. Statkraft mener at kravet må avvises.

Rana og Hemnes kommune sin kommentar: Kravet opprettholdes fra kommunene sin side. Dette med utgangspunkt i at det skal være etablert og opprettholdt hensiktsmessige sikringstiltak av hensyn til allmennhetens normale bruk og ferdsel på de regulerte vannene.

***Vannmerker (5.6.4)**

Krav Rana og Hemnes kommuner: Usikkerhet hos deler av befolkningen om hvorvidt konsesjonsvilkårene mht vannstand og vannføring overholdes. En enkel måte å løse dette på vil være å sette opp flere vannmerker på hensiktsmessige steder, slik at allmennheten gis lettere tilgang til kontroll.

Statkrafts kommentar:

NVE stiller krav om merking og skilting i reguleringsområdet. Statkraft følger opp alle myndighetskrav. Denne typen undersøkelser og tiltak vil kunne pålegges av relevant fagetat med hjemmel i oppdaterte standardvilkår.

Rana og Hemnes kommune sin kommentar: Forutsettes å kunne pålegges av relevant fagetat med hjemmel i oppdatert standardvilkår.

*Øvrige krav**** Krav om årlige konsultasjonsmøter mellom konsesjonær og kommunene (5.12)**

Krav Rana og Hemnes kommuner: *Innen utgangen av hvert kalenderår innkaller konsesjonær til et felles konsultasjonsmøte med de berørte kommunene for å gjennomgå erfaringer fra driftsåret, status for konsesjonsvilkårene, praktiske tiltak og vedlikehold – samt planer framover.*

Statkrafts kommentar: Statkraft er positiv til å møte kommunen i årlig orienteringsmøte. Ved eventuelle brudd på konsesjonsvilkårene informeres myndighetene i henhold til NVEs retningslinjer.

Rana og Hemnes kommune sin kommentar: Kommunene registrerer Statkrafts sine kommentarer til dette kravet og forutsetter at dette følges opp.

*** Avvikshåndtering (5.13)**

Krav Rana og Hemnes kommuner: *Ved ethvert brudd på konsesjonsbetingelsene for Statsreguleringen av Bjerka-Plura som er gjenstand for intern eller ekstern gransking skal kommunen underrettes, og kommunen skal også ha med en observatør – som kommunen selv oppnevner.*

Statkrafts kommentar: Ethvert brudd på konsesjonsbetingelser blir rapportert av Statkraft til NVE, som ansvarlig myndighet. Som i dag, vil Statkraft informere kommunen om unormale hendelser i vassdraget.

Rana og Hemnes kommune sin kommentar: Kommunene registrerer Statkrafts sine kommentarer til dette kravet og forutsetter at dette følges opp.

*** Krav til minstevannføring som sikrer nødvendig kvalitet på prosessvann ved inntak Huberget (5.7)**

Krav Rana kommune: *Kvalitetskrav må defineres, og konsesjonær må pålegges tiltak for etterlevelse av kvalitetskrav i tråd med opprinnelig begrunnelse for krav til minstevannføring. Vannføringen nedstrøms Åenget berører begge konsesjoner, og her må det foretas en koordinering. For kravstiller er det likegyldig hvordan dette løses, så lenge det sikres en minstevannføring som ivaretar industriens behov for tilstrekkelig vann med god nok kvalitet. Kvalitet og tilgjengelighet til denne vannforsyningen varierer sterkt. En viktig årsak antas å være økende effektkjøring av Rana kraftverk. Effektkjøringen fører til hyppig utvasking av elveleiet som gir lav vannkvalitet med høyt partikkelinnhold.*

Statkrafts kommentar: Statkraft viser til at det har vært omfattende kontakt mellom Statkraft og industrien i Rana. Ved spesielle anledninger har derfor Statkraft manøvrert ekstraordinært slik at tilstrekkelig prosessvann er blitt sikret. Det er også utarbeidet en ekstern utredning som viser at det er mulig å avbøte ulempen med tekniske tiltak. Det har likevel vært

vanskelig å finne en varig løsning partene har vært tilfreds med. Statkraft mener at dette er et privatrettslig krav og skal ikke omfattes av vilkårsrevisjonen. Statkraft mener derfor at kravet må avvises.

Rana kommunes kommentar: I forarbeidene til Bjerka-Plura reguleringen fremheves det som er fordel at Ranelva får en jevn og rikelig vannføring til alle årstider fra undervannstunnelens utløp og ned til Ranosen. I forarbeidene er dette også fremhevet som en fordel for vannforsyning til industrien.

Kravet opprettholdes.

*** Krav om driftsform som sikrer akseptabelt nivå på kortslutningsytelse i nettet (5.8)**

Krav Rana kommune: *Det kreves at manøvreringsreglementet revideres slik at det stilles krav til konsesjonærs drift som sikrer at kvalitet i nettet ikke kommer utenfor definerte minstekrav. Etter innføring av et timebasert kraftmarked og avvikling av leveringsforpliktelsene til industrien, er produksjonsmønsteret i kraftverket endret. Endret adferd hos konsesjonær har ført til problemer for industrien som verken var forutsett eller forutsatt ved tildeling av konsesjon.*

Statkrafts kommentar: Driftsform og spenningskvalitet i nettet er Statnett sitt ansvar. Statkraft forholder seg til de beslutninger som Statnett tar. Dette er krav som ikke er relevant for vilkårsrevisjonen. Statkraft mener derfor at kravet må avvises.

Rana kommunes kommentar: Krav opprettholdes.

*** Krav om samordning av betingelser knyttet til vannforsyning (5.9)**

Krav Rana kommune: *Det kreves at konsesjonen for reguleringen av Bjerka-Plura og konsesjonen for vannfallsrettigheter og reguleringsanlegg i Andfiskåga revideres slik at forpliktelsene knyttet til den kommunale vannforsyningen blir avklart.*

Statkrafts kommentar: Plikten til å levere vann til kommunen og retten til regulering i Andfiskvassdraget for forsyning til Jernverket er gitt i konsesjon til A/S Norsk Jernverk av Kongelig resolusjon 23. mai 1986. Kommunens vannforsyning er i dag permanent knyttet til Rana kraftverks tilløpstunnel. Statkraft og Rana kommune har en avtale som regulerer partenes plikter og rettigheter angående transport og uttak av drikkevann gjennom tilløpstunnelen. Statkraft mener derfor at det ikke skal settes vilkår om vannforsyningsplikt i vilkårene for Bjerka-Plura revisjonen og at kravet ikke er relevant for revisjon av konsesjonsvilkår. Statkraft mener at kravet må avvises.

Rana kommunes kommentar: I Drikkevannforsyning er et behov som i konsesjonssammenheng er prioritert og skal ivaretas i vilkår. Konsesjonen for Langvatnet pålegger konsesjonæren å levere inntil 4000 m³ vann daglig for drikkevann forsyning til bydelene Ytteren og Båsmoen. Kravet var relevant for 60 år siden, men er det ikke i dag. For Rana kraftverk ble det den gang ikke gitt noen slik bestemmelse, trolig fordi det ikke ble ansett relevant i overskuelig framtid. Siden 2012 leveres drikkevann til Mo vannverk, herunder til bydelene Ytteren og Båsmoen fra krafttunnelen til Rana kraftverk.

Mo vannverk fikk fram til 2012 levert råvann fra Mo Industripark sin driftsvannforsyning fra Andfiskvassdraget. I St. prp. nr. 129 (1977-78) er det inntatt som vedlegg 1 en avtale mellom Staten v/ Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen (nå NVE og Statkraft) og A/S Norsk Jernverk (nå Mo Industripark, MIP). Avtalen er signert av begge parter, og er datert

7.11.1978. Bakgrunnen for avtalen var vedtak om hjemfall. Avtalen gjelder i 50 år, dvs fram til 2026. Kommunen er ikke avtalepart, men begunstiget «tredje person» i avtalen.

Iht avtalens punkt 3 har MIP rett til vann fra Andfiskvann, betinget visse rettigheter for vannuttak for Rana kommune. Bestemmelsen har følgende ordlyd: *”Med unntak av det vann som ellers ville gå som overløp fra Andfiskvann har A/S Norsk Jernverk rett til å nytte Andfiskågas vannføring til dekning av sitt vannforsyningsbehov, men med plikt til først å dekke Rana kommunes vannforsyningsbehov begrenset oppad til 0,20 m³/sek. eller 6,3 mill m³/år.*

Det fremgår av pkt. 6 i avtalen at: *”A/S Norsk Jernverk skal uten vederlag stille til disposisjon for Rana kommune på nærmere avtalte leveringssted de vannmengder kommunen fastsatt i pkt. 3 til hver tid trenger for dekning av behovet innen kommunen.”*

Det fremgår av pkt. 8 i avtalen at: *”Ved mulig utnytting av fallene i Andfiskåga ovenfor kote ca. 130 for kraftproduksjon, skal reguleringen av Andfiskvann, Småvannene og Fiskeløsvann av hensyn til vannforsyningen være fortrinnsberettiget med den følge at driften av de kraftverk som etableres i tilfelle skal tilpasses og innrettes etter det behov vannforsyningen til enhver tid betinger. ”*

Det er også understreket i avtalen at kommunen ville: *”bli sikret tilstrekkelig vannforsyning vederlagsfritt med prioritet foran Jernverkets behov”.*

Det fremgikk også av avtalens pkt. 9 at vannmengder tilsvarende det som ellers ville gå som overløp fra Andfiskvann skulle disponeres av staten, og i størst mulig utstrekning etter A/S Norsk Jernverks skjønn føres fra Småvannene inn på tilførselstunnelen til Rana kraftverk.

I 2012 endret Mo vannverk sted i Andfiskvassdraget for det avtalehjemlede drikkevannsuttaget. Mens råvann tidligere kontinuerlig ble tatt ut fra MIP sin driftsvannledning, innebærer dagens inntak fra Rana kraftverk sin krafttunnel at uttak skjer fra Småvatnan, med krav om overførsel av vannmengde derfra tilsvarende Mo vannverks forbruk. Kommunen / Mo vannverk forutsetter at MIP årlig overfører en slik vannmengde fra Småvatnan. Kommunen måtte inngå en avtale med Statskraft om vannleveransen. Manglende vannleveranse et år kan repareres det påfølgende år. Dersom MIP ikke ivaretar leveringsplikten har avtalen mellom kommunen og Statskraft en bestemmelse som innebærer at vannverket må betale for vannleveransen, tilsvarende verdien av produksjonstapet som råvannuttaket medfører.

MIP har så langt ikke villet inngå avtale med kommunen om årlig vannleveranse fra Småvatnan innenfor rammen av avtalen med NVE fra 1978. MIP overførte ikke vann til krafttunnelen i 2013. Dette ble reparert / kompensert med betydelig overføring i 2014. I 2016 ble det på nytt ikke overført vann fra Småvatnan til krafttunnelen. Hvis ikke den manglende leveransen i 2016 kompenseres i 2017 så må Mo vannverk betale Statskraft for råvannleveransen i 2016. Dette innebærer en usikkerhet som Mo vannverk ikke er tjent med. Med konsesjonsgitt vannleveranse fra Rana kraftverk slipper kommunen å passe på overføringen av drikkevann fra MIP / Småvatnan. Overføring av alt overskuddsvann og kommunens drikkevann fra Andfiskvassdraget blir da et forhold mellom NVE, Statskraft og MIP, og kommunen risikerer ikke å komme i økonomisk ansvar ovenfor Statskraft.

Rana kommune ønsker en enklere og sikrere ramme for levering av råvann av god og sikker kvalitet til byens vannverk. Drikkevannsforsyning er et viktig behov som ved revisjon av konsesjonen særlig må prioriteres og ivaretas. Dette forutsetter at leveringsplikten blir forankret i reviderte vilkår for Rana Kraftverk. Gjennom et slikt vilkår viderefører Staten tilrettelegging for drikkevannsleveranse til Mo vannverk, slik det var forutsatt i avtalen fra 1978. Mo vannverk vil da ha en langsiktig og forutsigbar hjemmel for gratis uttak av råvann av god og sikker kvalitet.

Mo i Rana, april 2017